

שבת פרק שביעי כלל גדול

(שבת סז, ב)

משנה :

כלל גדול אמרו בשבת (בגמרא מפרש אמאי קרי ליה גדול) : כל השוכח עיקר שבת (כסבור אין שבת בתורה) ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה - אינו חייב אלא חטאת אחת (בגמרא (לקמן דף סט) : יליף לה: שמירה אחת לשבתות הרבה ושמירה לכל שבת ושבת; ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה - כי האי גוונא כתיב: דכולא חדא שגגה היא, וקרנן - אשוגג קאתי) ;

היודע עיקר שבת (שיש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות) ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה (על ידי שגגת שבת: ששכח ששבת היום; מדקתני סיפא *היודע שהוא שבת* - מכלל דרישא בדאין יודע שהוא שבת, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה, ולא נודע לו בינתים שחטא) - חייב על כל שבת ושבת (חטאת אחת לכל שבת, ואף על פי שלא נודע לו בינתים, והעלם אחד הוא - אמרינן 'ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק': שאי אפשר שלא שמע בינתים שאותו היום הוא שבת, אלא שלא נזכר לו במלאכות שנעשו בו, ושגגה קמיינתא משום שבת הוא דהוא, והא אתיידע ליה ביני ביני! הלכך כל חדא שבת - חדא שגגה היא; ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיחייב אלא חדא: דכולה שבת חדא שגגה, דהא לא שגג אמלאכות: דיודע הוא שהמלאכות אסורות, אלא אשבת הוא דשגג) ;

היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה (שלא ידע שהמלאכות הללו אסורות ועשאו כמה פעמים בכמה שבתות) - חייב על כל

(שבת סח, א)

המשך המשנה

אב מלאכה* ומלאכה (חטאת אחת, ואף על פי שחזר וכפלה בכמה שבתות - כולה חדא שגגה היא, דהא לא נודע לו בינתים; ולענין שגגת שבת - הוא דאיכא למימר ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק, אבל לענין שגגת מלאכות - לא אמרו הכי: דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת! ומיהו בחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת, דשגגה לאו בשבת הויתא אלא במלאכות, ושגגות טובא הוו לשבת אחת; ובגמרא (שבת דף ע.) יליף: פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת, ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת; ומסתברא דחיובא בזדון שבת ושגגת מלאכות דאיכא שגגות טובא, ופטורא בשגגת שבת וזדון מלאכות, דחדא שגגה היא) ;

העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת.

(*) אב מלאכה' דנקט - לאו למעוטי תולדות, דהוא הדין לתולדות, ובלבד שיהיו תולדות דשני אבות, אלא למעוטי היכא דהוו שני תולדות דאב אחד, או אב ותולדה שלו, דאינו חייב אלא אחת, כדקתני סיפא: *העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת* - שתי תולדות של אב אחד - אינו חייב אלא חטאת אחת, דהרי הוא כעושה וחוזה ועושה בהעלם אחד, ואין חילוק חטאות בהעלם אחד אלא בגופי עבירה שאינן דומין, או בחילוק שבתות לענין שגגת שבת.)

גמרא :

מאי טעמא תנא 'כלל גדול' ? אילימא משום דקבעי למיתני 'עוד כלל אחר' (לקמן בפירקין (משנה ג, שבת עה, ב) ולא כלל בו אלא שני דברים: כל הכשר להצניע וכל שאינו כשר להצניע, וכאן כלל יותר, ומשום הכי) תנא 'כלל גדול' (קרי להו 'גדול'), וגבי שביעית (בפרק שביעי משנה א) נמי משום דקבעי למיתני 'עוד כלל אחר' (נשט, משנה ב) תנא 'כלל גדול' - והא גבי מעשר דקתני (בפרק קמא דמסכת מעשרות, משנה א) 'כלל אחר' ולא תני 'כלל גדול' ?

אמר רבי יוסי בר אבין: שבת ושביעית, דאית בהו אבות ותולדות (ארבעים חסר אחת שהוצרכו למשכן, ותולדות הדומות לכל אחת הויתא תולדות ידיה; אבות דשביעית - זריעה וקצירה וזמירה ובצירה דכתיבן, תולדות - שאר עבודות שבשדה וחרס, כדאמרינן במועד קטן בפרק קמא ג, א) - תנא 'גדול' ; מעשר, דלית בה אבות ותולדות - לא תנא 'כלל גדול' ;

ולבר קפרא דתני (בתוספתא ידיה) 'כלל גדול' במעשר - מאי אבות ומאי תולדות איכא?

אלא לאו היינו טעמא (משום אבות ותולדות) : (אלא דבר שנאמר בו כלל, ועונשו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל - תני ביה *כלל גדול*) : גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית: דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר (שבת איתא לאיסור ידיה בין בדבר שהיה תלוש מבעוד יום, כגון טוחן ולש, בין בדבר שמחובר משקדש היום), ואילו שביעית בתלוש (בדבר שהיה תלוש לפני שביעית) ליתא, במחובר (בדבר שהיה מחובר משקדשה שביעית) איתא; וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר: דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה (דכתיב ולבהמתך ולחיה [אשר בארצך] תהיה כל תבואתה לאכל) (ויקרא כה, ט), ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא (דמדאורייתא דגן תירוש ויצהר כתיב [דברים יב, יז], ורבנן תקון פירות האילן וירק

דמאכל אדם, כדקתני [מעשרות פ"א מ"א] **כל שהוא אוכל כו'** ! ולבר קפרא דתני **'כלל גדול'** במעשר - גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה: דאילו מעשר איתא בתאנה וירק (מדרבנן), ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק, דתנן [פאה פ"א מ"ד]: **'כלל אמרו בפאיה: כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום'** (כל שהוא אוכל כו' - דגבי פיאה - קציר כתיב [ויקרא יט, ט]: ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר): מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו) - **חייב בפאיה'**; **'אוכל'** - למעוטי ספיחי סטים (ווישד"א [איסטיס]) וקוצה (וורנצ"א, [פואה]) (שעומדים לצבע, להכי נקט ספיחים - דאין דרך ללוקטן בשנה שנזרעים אלא לסוף ארבע וחמש שנים, שהעשרין מתפשטין בארץ ומשבין, ושורש שלהן עיקר, והא דנקט הני ולא נקט שאר מינים שאינן ראויין לאכילה - משום דאידי דגבי שביעית תני להו, דיש להן שביעית - נקט הכא דבפיאה ומעשר ליתנהו, לשון רבינו הלוי) **'ונשמר'** - למעוטי הפקר, **'וגידולו מן הארץ'** - למעוטי כמיהין ופטירות, **'ולקיטתו כאחת'** - למעוטי תאנה, **'ומכניסו לקיום'** - למעוטי ירק (כגון לפת וקפלוטות); ואילו גבי מעשר תנן **'כלל אמרו במעשר: כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר'**, ואילו **'לקיטתו כאחת'** ו**'מכניסו לקיום'** לא תנן (דכי תקון רבנן אדידהו - לא פלוג בפירות האילן ובירק בין מין למין).

רב ושמואל דאמרי תרוייהו: מתניתין (דפטר בחד חטאת) - בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים (ולא ידע שבת מעולם), אבל הכיר ולבסוף שכח (הוה ליה כשוכח שהיום שבת, ויודע עיקר שבת, חייב על כל שבת ושבת. תנן: **'השוכח עיקר שבת'** - לאו מכלל דהויה ליה ידיעה מעיקרא?! לא! מאי **'כל השוכח עיקר שבת'**? דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת (מעולם), אבל הכיר ולבסוף שכח מאי? - חייב על כל שבת ושבת. אדתני **'היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת'** ליתני **'הכיר ולבסוף שכח'** (דחייב, ואף על גב דליכא למימר ימים שבינתיים הוויין ידיעה לחלק), וכל שכן הא (דאיכא למימר שימים שבינתיים הוויין ליה ידיעה לחלק)? מאי **'היודע עיקר שבת'**? - מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה.

(שבת סח, ב) אבל לא שכחה (לעיקר שבת, אלא ששכח שהיום שבת) מאי? - חייב על כל מלאכה ומלאכה (דעל כרחק אי הוה סבירא ליה דאינו חייב אלא אחת לכל שבת ושבת - הוה ליה למיכרך ולמיתני הכי: 'מי שידע עיקר שבת ושכחה, וכן היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה - חייב על כל שבת ושבת')? אדתני **'היודע שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל מלאכה ומלאכה'**, ליתני **'היודע עיקר שבת ושבת'** (דהוה שגגת שבת וזדון מלאכות הרבה - חייב על כל מלאכה) (אף על גב דבכל שבת ליכא אלא חדא שגגה) וכל שכן הא (וכל שכן שגגת מלאכות וזדון שבת, דאיכא שגגות הרבה)!! אלא מתניתין כשהכיר ולבסוף שכח (ומתניתין איצטריך למינקט הכיר ולבסוף שכח, דלא תימא 'חייב על כל שבת ושבת'), ודרב ושמואל נמי כהכיר ולבסוף שכח דמי, והכי איתמר: רב ושמואל דאמרי תרוייהו אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים - כהכיר ולבסוף שכח דמי וחייב.

ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו: דוקא הכיר ולבסוף שכח, אבל תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים - פטור (דקסברי רבי יוחנן וריש לקיש: אומר מותר - אנוס הוא, ולא שגגה היא).

מיתיבי: **'כלל גדול אמרו בשבת: כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא אחת; כיצד? - תינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר בין הנכרים ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת, וחייב על הדם'** (שאכל כל ימיו) אחת, (וכן על כל דבר כרת שבתורה [כגו:]) ועל החלב אחת, ועל עבודה זרה אחת;

ומונבז פוטר; וכך היה מונבז דן לפני רבי עקיבא: הואיל ומזיד קרוי 'חוטא' (דכתיב בשבועת העדות נפש כי תחטא ושמעיה [ויקרא ה, א] ולא כתיב ביה 'ונעלם') ושוגג קרוי 'חוטא', מה מזיד שהיתה לו ידיעה - אף שוגג שהיתה לו ידיעה!

אמר לו רבי עקיבא: הריני מוסיף על דבריך (כלומר: אם כך באת לדרוש גזירה שוה ללמד שוגג ממזיד - בא ואוסיף גם אני על דבריך עוד, ובה תראה אם יעמדו דבריך): אי מה

מזיד שהיתה הידיעה בשעת מעשה - אף שוגג שהיתה לו ידיעה בשעת מעשה (תחייבהו גם בזו חטאת).

אמר לו: הן, וכל שכן שהוספת (שהוספת על דברי, והרי אתה מסייעני, וגם בזו אני אומר שהוא חייב)!

אמר לו: לדברייך אין זה קרוי 'שוגג' אלא 'מזיד' ; קתני מיהא (רישא) 'כיצד? - תינוק (שנשבה לבין הנכרים חייב) ; **בשלמא לרב ושמאל ניחא** (דאינהו נמי מחייבי, ואיכא לאוקמי דהוא הדין להכיר ולבסוף שכח כי מתניתין, וברייאת דקתני 'תינוק' - היא גופא איצטריך לאשמעינן פלוגתא דמונבז ורבנן), **אלא לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש קשיא?**

אמרי לך רבי יוחנן וריש לקיש: לא! מי איכא מונבז דפטור? אנן דאמרינן כמונבז!
מאי טעמא דמונבז (אבנין אב ודאי לא סמיך למיעבד שוגג דומיא דמזיד, דהאי שוגג חילוף דמזיד, וליכא לדמויינהו: דהאי חייב והאי פטור)?

דכתיב (במדבר טו, כט) **[האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה וסמיך ליה** (במדבר טו, לו) **והנפש אשר תעשה ביד רמה [מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה] הקיש שוגג למזיד** (שוגג לענין חטאת, למזיד לענין כרת, ואף על גב דלא דמי - על כרחך הקישן הכתוב): **מה מזיד שהיתה לו ידיעה - אף שוגג שהיתה לו ידיעה;**

ורבנן, האי 'תורה אחת' מאי עבדי ליה?
מיבעי להו (הך הקישא) **לכדמקרי ליה רבי יהושע בן לוי לבריה: (גבי קרבן עבודה זרה כתיב, בפרשת 'שלח לך אנשים' (במדבר טו, כט) [האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה, וכתוב**

(שבת סט, א)

(במדבר טו, כב) **וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה [אשר דבר ה' אל משה] (וילפינן בהוריות (ח,א): זו עבודה זרה, שהיא שקולה ככל המצות, וכתוב תורה אחת - כל התורה במשמע) וכתוב** (במדבר טו, לו) **והנפש אשר תעשה ביד רמה [מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה] - הוקשו כולם לעבודה זרה** (הוקשו קרבנות של שגגות של כל עבירות לשל עבודה זרה): **מה להלן** (עבודה זרה, קרבן שלה אינו בא אלא על עבירה גמורה): **דבר שחייבים על זדונו כרת** (דסמיך ליה (במדבר טו, לו) **והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה**) **ושגגתו חטאת - אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת** (אף כל התורה - אין מביאין חטאת אלא על דבר שזדונו כרת).

ואלא מונבז (דאמר לעיל דמי שהיתה לו ידיעה בשעת מעשה חייב חטאת) - **שגגה במאי** (הא גבי חטאת - שגגה כתיב [כגון ויקרא ד פסוקים ב, יג, כב, כד])?
כגון ששג בקרבן (ידוע שחייב על זדונו כרת, אבל אינו יודע שחייב עליה חטאת); **ורבנן?**

שגגת קרבן לא שמה שגגה (עד ששגג בעבירה עצמה).
ורבנן (דבעו שגגה בעבירה עצמה), **שגגה במאי** (שגגה בכולה מילתא בלאו וכרת, או בכרת לחודיה)?

רבי יוחנן אמר: כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו (שאז הקרבן על הכרת הוא בא, כדאמרן לעושה בשגגה וסמיך ליה והנפש אשר תעשה וגו'); **וריש לקיש אמר: עד שישגוג בלאו וכרת.**

אמר רבא: מאי טעמא דרבי שמעון בן לקיש? אמר קרא (ויקרא טז, יב) **[ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות ה'] אשר לא תעשינה ואשם - עד שישגוג בלאו** (לא תעשינה - היינו לאו) **וכרת שבה;**

ורבי יוחנן, האי קרא דרבי שמעון בן לקיש מאי עביד ליה?
מיבעי ליה לכדתניא [ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ז משנה ז]: **'(ויקרא טז, יב) [ואם נפש אחת תחטא בשגגה] מעם הארץ [בעשתה אחת ממצות ה'] אשר לא תעשינה ואשם - פרט למומר; רבי שמעון בן אלעזר** [בספרא: בן יוסי] **אומר משום רבי שמעון: אשר לא תעשינה ואשם: השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו.**

תנן [שבת פ"ז מ"ב]: **'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת', והוינן בה: מנינא למה לי?** (יתני 'אבות מלאכות הזורע והחורש כו'; למה לי למיתנא 'ארבעים חסר אחת? ליתנינהו, ואנן ידעינן דארבעים חסר אחת איכא!)? **ואמר רבי יוחנן: שאם עשאן כולן בהעלם אחד - חייב על כל אחת ואחת** (וסימנא בעלמא אשמעינן, לידע כמה חטאות חייב על חילול שבת אחת); **היכי משכחת לה** (דמיחייב [ארבעים חסר אחת])? (על כרחך לא משכחת לה אלא) **בזדון שבת** (דיודע שהוא שבת) **ושגגת מלאכות** (דאינו יודע

שהמלאכות הללו אסורות; דאי בזדון מלאכות ושגגת שבת: דידע שהן אסורות בשבת אבל שכח שהיום שבת - הא תנן דאינו חייב אלא אחת לכל שבת! וזדון שבת לא הוי אלא אם כן יודע אחת מהלכותיה, דאי לא ידע בחדא מיניהו - אין שבת חלוק לו משאר ימים, וזה ששגג בכולן - אין כאן זדון שבת); **בשלמא לרבי יוחנן דאמר 'כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו' (שגגת כרת שמה שגגה)'**, **משכחת לה כגון דידע לה לשבת בלאו** (משכחת לה זדון שבת בלאוין, ושגגת מלאכות בכריתות: דידע לה לשבת שהזהר על הלאוין, או של כולן או של אחת מהן), **אלא לרבי שמעון בן לקיש, דאמר 'עד שישגוג בלאו ובכרת' דידע ליה לשבת במאי** (הלא בכולן שגג, כסבור שכל שלשים ותשע מלאכות מותרות)? **דידעה בתחומין** (דאינן בקרבן), **ואליבא דרבי עקיבא** (דאמר במסכת סוטה נ"ה מ"ג): תחומין דאורייתא ניהו, דתנן: 'בו ביום דרש רבי עקיבא ומדותם מחוץ לעיר [...] אלפים באמה...'] (במדבר לה,ה). [ומדוע יאמר ריש לקיש אליבא דרבי עקיבא דאין הלכה כמותו? - משום שהמשנה היא סתם משנה, כלומר: משנת רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא; וריש לקיש מפרש את המשנה, ואינו פוסק על פיה.]

מאן תנא להא, דתנו רבנן רבנן צצצ: 'שגג כזה וכזה - זהו שוגג האמור בתורה (כלומר: היכא דשגג בשבת ובמלאכות - אין כאן לא דין ולא דיין לקנתר, ואין לך שוגג כזה [אין שוגג יותר מזה]); **הזיד כזה וכזה - זו היא מזיד האמור בתורה** (אין לך מזיד כזה [אין מזיד יותר מזה]); **שגג כשבת והזיד במלאכות, או ששגג במלאכות והזיד כשבת, או שאמר "יודע אני שמלאכה זו אסורה, אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן או לא" - חייב** (אף זה שוגג, וחייבין עליה קרבן)? **כמאן? - כמונבז**.

אמר אביי: הכל מודים בשבועת ביטוי ("שאוכל" ו"לא אוכל", "שאכלתי" ו"לא אכלתי" - חייב עליה קרבן, וכתוב ביה ונעלם ניקרא ה"ד: או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה) דהיינו שוגג) **שאיין חייבין עליה קרבן עד שישגוג בלאו שבה** (הכל מודים בשוגג שלה דאם נשבע "שלא אוכל" ואֶכֶל - אינו חייב אלא אם כן שכח שבועתו כשאכל, דהשתא שגג בלאו שבה);

'הכל' מודים = מאן?
רבי יוחנן (כלומר: על כרחין אביי לאו אפלוגתא דמונבז ורבנן קאי, דלישמעינן דמודה מונבז בהא דשגגת קרבן לא הויא שגגה, דמהיכא תיתי? והא קל וחומר היא: השתא בכל התורה כולה דליכא חידוש בקרבן דידהו אמר מונבז דמיחייב בשגגת קרבן, הכא, דחידוש הוא: דאין בה כרת ומביא קרבן עליה - לא כל שכוין אלא לרבנן קאמר, ואפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש קאי, ומאן 'הכל מודים' - רבי יוחנן, דאף על גב דבעלמא קאמר אף על פי שהזיד בלאו - הכא בעינן שישגוג בלאו).
פשיטא (כיון דאליבא דרבנן איפליג, דאמרי שגגת קרבן לאו שגגה היא, אי בלאו שלה הזיד - במאי שגג)? **כי קאמר רבי יוחנן היכא דאיכא כרת** (דעל כרחין לא קאמר רבי יוחנן בעלמא אלא במקום כרת, דשגג בכרת), **אבל הכא, דליכא כרת - לא!**
סלקא דעתך אמינא ' (בשבועת ביטוי נמי קאי רבי יוחנן במילתיה, דאף על פי שהזיד בלאו, ודקא קשיא לך במאי שגג-שגג בקרבן) **הואיל וחייב קרבן - חידוש הוא, דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמייתי עליה קרבן, והכא מייתי, כי שגג בקרבן נמי ליחייב** (מודו ביה רבנן) -

(שבת סט, ב)
קא משמע לן (אביי דמודה רבי יוחנן בה דבעינן שגגת לאו, דאי הזיד בלאו - תו ליכא שגגה; דבהא נמי פליגי רבנן אמונבז, ואמרי דאין שגגת קרבן שגגה).
מיתיבי: 'איזהו 'שגגת שבועת ביטוי לשעבר (בשלמא להבא, כגון "שלא אוכל" - משכחת לה, כגון שנתעלמה השבועה ואכל, אלא לשעבר כגון "שאכלתי" והוא לא אכל - אין כאן שוגג, דאי כסבור שאכל בשעה שנשבע - אינו חייב קרבן, דתניא בשבועות (פרק שלישי, כו, א; נספרא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ט משנה ט): האדם בשבועה (ויקרא ה,ד) - פרט לאנוס', כלומר: האדם בשבועה - שהיא אדם בשעת שבועה: שתהא דעתו עליו בשעת שבועה, ופרשינן לה התם לאפוקי כי האי גוונא, ומהשתא לא משכחת שגגה אלא בקרבן)? - **שאם אמר "יודע אני ששבועה זו אסורה** (יודע אני שאני נשבע לשקר ונזהרתי על כך), **אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן או לא"** (דאי בנתעלמה ממנו אזהרת שבועה - אין לך אונס בשעת שבועה כזה) - **חייב** (אלמא מודו ביה רבנן דמיחייב אשגגת קרבן)?!
הא מני? - **מונבז היא** (דאמר נמי בעלמא שמה שגגה, אבל לרבנן דפליגי עליה לית להו ביטוי לשעבר, דסברי כרבי ישמעאל, דאמר בשבועות 'אינו חייב אלא על העתיד לבא' (שבועות כה, א)).

> (יש גורסין) **לישנא אחרינא: מני?** - **אילימא מונבז, פשיטא! השתא בכל התורה דלאו חידוש הוא אמר שגגת קרבן שמה שגגה, הכא דחידוש הוא לא כל שכן! אלא לאו רבנן, היא ותיובתא דאביי -**

ת י ו ב ת א . (ולא נהירא לי, דמאי פשיטותא? הא איצטריך לאשמעינן דחלוקה שגגה זו משאר שגגות, דאילו בכל התורה למונבז, בין ששגג בקרבן בין ששגג בלאו וכתת שמה שגגה, וכאן, בלשעבר, אם שגג בלאו שבה - לאו שגגה היא, דכתיב האדם בשבועה!) < :

ואמר אביי: הכל מודים בתרומה שאין חייבין עליה חומש עד שישגוג בלאו שבה (כסבור חולין, ואין כאן לאו) ' (זר שאכל תרומה בשוגג - משלם חומש על שגגתו, דכתיב (ויקרא כב, יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה, אבל מזיד - אין מוסיף חומש, וחייב מיתה בידי שמים, דכתיב (ויקרא כב, ט) ומתו בו כי יחלוהו וסמין ליה [פסוק י] וכל זר לא יאכל קדש) ; 'הכל מודים' - מאן ? רבי יוחנן .

פשיטא: כי אמר רבי יוחנן - היכא דאיכא כרת, היכא דליכא כרת - לא ! מהו דתימא 'מיתה (דכתיב בתרומה) במקום כרת (דשאר עבירות) עומדת, וכי שגג במיתה נמי ליחייב' - קא משמע לן . רבא אמר: מיתה במקום כרת עומדת, וחומש (דשגגת תרומה) במקום קרבן (דשגגת שאר עבירות) קאי (ולרבי יוחנן מחייב חומש אשגגת מיתה) .

אמר רב הונא: היה מהלך <בדרך או> במדבר ואינו יודע אימתי שבת - מונה ששה ימים (מיום ששם אל לבו שכחתו) ומשמר יום אחד; חייא בר רב אומר: משמר יום אחד ומונה ששה (וכל יום ששם אל לבו אינו משמר, דשמא עשה מלאכה; אבל יום המחרת משמר . (ולקמן מפרש דבהנך דאינו משמר לא עביד נמי מלאכה אלא כדי פרנסת היום)) במאי קמיפלגי ?

מר סבר כברייתו של עולם (ימי חול נמנו תחלה), ומר סבר כאדם הראשון (שנברא בערב שבת, ויום ראשון למנינו - שבת היה) . מיתיבי צצ: 'היה מהלך בדרך ואינו יודע אימתי שבת - משמר יום אחד לששה' ; מאי לאו מונה ששה ומשמר יום אחד ('יום אחד לששה' משמע לששה שעברו) ?

לא, משמר יום אחד ומונה ששה . אי הכי 'משמר יום אחד לששה' ? 'משמר יום אחד ומונה ששה' מיבעי ליה! ועוד, תניא: 'היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ומשמר יום אחד', תיובתא דחייא בר רב! תיובתא .

אמר רבא: בכל יום ויום עושה לו כדי פרנסתו [בר מההוא יומא] . וההוא יומא לימות (בתמיה) ? דעביד מאתמול שתי פרנסות . ודילמא מאתמול שבת הואי (ונמצא מחלל שבת שלא לפקוח נפש) ? אלא כל יום ויום עושה לו פרנסתו, אפילו ההוא יומא . וההוא יומא במאי מינכר ליה ? בקידושא ואבדלתא (לזכרון בעלמא, שיהא לו שם יום חלוק משאר ימים, ולא תשתכח שבת ממנו) .

אמר רבא: אם היה מכיר מקצת היום שיצא בו (לא שזכר איזה יום בשבת היה, אלא זכור שהיום יום שליש ליציאתו או רביעי ליציאתו, ומתוך כך ידע שמונה ליציאתו) - עושה מלאכה כל היום כולו (עושה מלאכה כל יום שמיני, וכן לעולם ודאי זהו יום שיצא בו, וקים ליה דבשבת לא יצא, שהרי בישוב לא שכח את השבת) . פשיטא ! ?

מהו דתימא כיון דשבת לא נפיק - במעלי שבתא [נמי] לא נפיק (דאין דרך לצאת מפני כבוד השבת, ועל כן כל יום שמונה ותשעה ליציאתו לישתרו, דליכא לספוקינהו בשבת); והאי, אי נמי בחמשה בשבתא נפיק - לישתרי ליה למיעבד מלאכה תרי יומי ? - קא משמע לן זימנין דמשכח שיירתא ומקרי ונפיק .

היודע עיקר שבת [ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה - חייב על כל שבת ושבת] : מנהני מילי (שיש מחלל בשבתות הרבה וחייב אחת על כולו, ויש מחללן וחייב על כל שבת) ? אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה: תרי קראי כתיבי: (שמות לא, טז) ושמרו בני ישראל את השבת [לעשות את השבת לדרתם ברית עולם] וכתוב [ויקרא יט, א] איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו [אני ה' אלהיכם], הא כיצד ? ושמרו בני ישראל את השבת - שמירה

אחת לשבתות הרבה ; ואת שבתותי תשמורו - שמירה אחת לכל שבת ושבת (דקרא קמא - חדא שבת הוא דחשיב 'שבת' , משמע שאינו מקפיד אלא על האחת, והכא כתיב את שבתותי - אכולהו קפיד, ולא מסרן אלא לחכמים להודיען מסברא: האי 'ושמרו בני ישראל את השבת' - בשכח עיקר שבת, דחדא שגגה היא, והאי [ואת שבתותי תשמורו] - בשכח שהיום שבת, אבל יודע עיקר שבת - דאיכא למימר ימים שבינתיים [הויין] ידיעה לחלק) .

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: אדרבה, איפכא מסתברא: ושמרו בני ישראל את השבת - (השבת - משמע שמירה אחת לשבת אחת) שמירה אחת לכל שבת ושבת, ואת שבתותי תשמורו (שבתותי - שתי שבתות, ואינו מזהיר אלא על שמירה אחת): שמירה אחת לשבתות הרבה ! (ובין רב נחמן ובין רב נחמן בר יצחק לא פליגי אלא במשמעותא, מאי דיליף מר מהאי קרא יליף מר מאידך.)

היודע שהוא שבת [ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה - חייב על כל אב מלאכה ומלאכה] :

(שבת ע, א)

מאי שנא רישא (דשגגת שבת ודון מלאכות - לא מיחייב אלא אחת לכל שבת) ומאי שנא סיפא (דדון שבת ושגגת מלאכות - חייב על כל מלאכה ומלאכה) ? אמר רב ספרא: כאן (רישא) מדיעת שבת הוא פורש (כי אמרו ליה "שבת הוא" - פורש מן המלאכה, ומכיר שחטא, ועל כך הוא מביא קרבן; הלכך 'שגגת שבת' היא, ועל השבת הוא צריך להביא), וכאן מדיעת מלאכה הוא פורש (כי אמרי ליה "שבת הוא" - לא פריש, דהא נמי ידע, וכי אמרי ליה "מלאכה חסובה היא זו" - פריש, הלכך על מנין המלאכות יביא) . אמר ליה רב נחמן: כלום פריש משבת אלא משום מלאכות (אלא משום דכי אודעיה שבת הוא הכיר שחטא על המלאכות) ? וכלום פריש ממלאכות (כלומר: על ידי ידיעת המלאכות) אלא משום שבת (דכי אמרו ליה "מלאכות הן" - הכיר שחילל שבת) ? אלא אמר רב נחמן: קרבן דחייב רחמנא - אמאי ? - אשגגה ; התם חדא שגגה, הכא טובא שגגות הויין !

חייב על כל מלאכה ומלאכה :

חילוק מלאכות (שגופי מלאכות מתחלקים לחטאות ואף על פי שבהעלם אחד) מנלן ? אמר שמואל: אמר קרא: (שמות לא, יד) [ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם] מחלליה מות יומת [כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה]; התורה רבתה מיתות הרבה ('מות יומת' - מיתות הרבה) על חילול אחד .

האי - במזיד כתיב ! ?

אם אינו ענין למזיד, דכתיב (שמות לה, טו) [ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה'] כל העושה מלאכה [ביום השבת] מות יומת - תנהו ענין לשוגג . ומאי 'יומת' ?

יומת בממוץ (לאפושי קרבנות) .

ותיפוק ליה חילוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לרבי נתן, דתניא: 'רבי נתן אומר: (שמות לה, ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת מה תלמוד לומר (והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה [שמות כ, י]) ? לפי שנאמר (שמות לה, א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל [ויאמר אליהם] אלה הדברים [אשר צוה ה' לעשות אתם] [פסוק ב] ששת ימים

תעשה מלאכה [וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת]; דברים, הדברים, אלה הדברים: אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני (דברים - משמע תרי, [אות] ה לרבות חד, הרי שלשה, 'אלה' בגמטריא שלשים ושש, הרי שלשים ותשע) !

יכול עשאן כולן כהעלם אחד אינו חייב אלא אחת ?

תלמוד לומר: (שמות לד, כא) [ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות

(כלומר: בלאו לא תבערו הוה לן למילף מהאי, אם לא שיש להשיב) !

ועדיין אני אומר על חרישה ועל הקצירה חייב שתיים (אם עשאן כהעלם אחד, שהרי הוציאם מן הכלל לחלקן לשתיים, ומשמע אזהרה לקציר לעצמה ואזהרה לחריש לעצמה) ועל כולן אינו חייב אלא אחת (דבחדא מלאכה כיילינהו, וחד לאו, ובדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד כו' - לא דיינינן ליה, דהוי ליה כלל בלא תעשה ופרט בעשה, ואין דנין אותו בכלל ופרט! אי נמי הוי חריש וקציר שני כתובין הבאין כאחד, ואין מלמדין, דהוה ליה למיכתב חד) ?

תלמוד לומר: לא תבערו אש: הבערה בכלל (דלא תעשה כל מלאכה) היתה, ולמה יצאת להקיש אליה (כל שאר המלאכות שנכללו עמה בכלל, שזו מדה בתורה: כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא כו') ולומר לך: מה הבערה שהיא אב

מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה - אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה . (וחריש וקציר - לדרשה אחרינא, אי כרבי עקיבא דדריש ליה בעלמא (משנה

שביעית 9, מאן דאמר: בבלי ראש השנה ט,א) לענין תוספת שביעית, אי כרבי ישמעאל - לענין שבת: **מה חריש רשות - אף קציר רשות**, ללמד על קציר העומר שדוחה שבת.

שמואל סבר לה כרבי יוסי, דאמר **'הבערה ללאו יצאת'**, דתניא: **'הבערה ללאו יצאת'** (שאין חייבין עליה כרת וסקילה כשאר מלאכות, אלא מה שאמור בה) - **דברי רבי יוסי; רבי נתן אומר: לחלק יצאת** (כדאמרן: מה הבערה מיוחדת).

ותיפוק ליה לחלוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לרבי יוסי, דתניא צצצ: **'רבי יוסי אומר: (ויקרא ד,ב) [דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה] ועשה מאחת מהנה** (מאחת מהנה האמור לענין חטאת; הוה ליה למכתב 'ועשה אחת' ולישתוק, אייתר ליה שארא מ"ם דמאחת וכל תיבת מהנה לדרשה, ודרוש הכי): **פעמים שחייבין אחת על כולן** (פעמים שכל מעשה עבירותיו חשוב אחת), **ופעמים שחייבין על כל אחת ואחת** (ופעמים שהוא קרוי 'הנה' - לשון רבים), **ואמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי טעמא דרבי יוסי** (כלומר: מאי דריש ביה, דאכתי מ"ם דמהנה ומ"ם דמאחת למאי אתא)? **אחת מאחת, הנה מהנה** ('אחת' הוה ליה למכתב, וכתוב 'מאחת' וכן נמי 'הנה' הוה ליה למכתב! [אלא] למדרש): **אחת שהיא הנה, הנה שהיא אחת** (פעמים שהוא 'הנה' וכתב 'מהנה', ודרוש 'אחת' ו'הנה' בלא מ"ם הכי: פעמים **אחת שהוא הנה**: שבת אחת לבדו הוא מחלל, יש כאן חטאות הרבה, דאזלי בתר מלאכות; ופעמים **הנה שהיא אחת** - מלאכות הרבה עשה, ואינו חייב אלא אחת; דבהנך תרי גווני איכא למשמע 'ועשה אחת וחייב הנה!'); (ואיכא למימר נמי הכי): **'אחת'** (ועשה 'אחת' הנה - עשייתו הוה אחת, אף על פי שהן 'הנה' [וחייב אחת]) - **שמעון; 'מאחת'**

(שבת ע,ב)

'שם' מ'שמעון (ומ"ם יתירה [דרוש הכי]: לרבות שהכותב שם משמעון: דאף על גב שנתכוון לעשות תיבה גדולה, הואיל ושתי אותיות הראשונות שם במקום אחר הן - חייב, והיינו 'מאחת' - מקצת המלאכה ולא כולה - יביא חטאת); **'הנה' - אבות**; **'מהנה'** (כלומר: היוצאות מהן מן האבות) - **תולדות**; **אחת שהיא הנה** (דאמרן 'פעמים שחייב על כל אחת ואחת' מאי היא?) - (כגון שעשאו ב) **זרון שבת ושגגת מלאכות** (דאיכא שגגות טובא); **הנה שהיא אחת** (דאמרן 'פעמים שחייב אחת על כולן', מאי היא?) - (כגון) **שגגת שבת וזרון מלאכות** (דיודע שהמלאכות אסורות בשבת, אבל שכח ששבת היום)!

ושמואל?

'אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת' לא משמע ליה (דמיבעיא ליה כוליה לשם משמעון ולתולדות).

בעא מיניה רבא מרב נחמן: העלם זה וזה (שבת ומלאכות) **בידו מהו** (חייב אחת על כולן, או על כל אחת ואחת, וקמבעיא ליה: הא דתני לעיל (שבת סט,א): **'שגג בזא ובזא - זחור שגג האמור בתורה'** - מהו? לחיובי חדא או לחיובי אכולהו? וממתניתין, ד'השוכח עיקר שבת דאינו חייב אלא אחת' - לא שמעינן ליה, דהשוכח עיקר שבת - חדא שגגה היא, וכי מיבעיא לן - ביודע עיקר שבת, אבל מלאכות הללו אינו יודע שאסורות, ועוד נעלם ממנו שהיום שבת, דאיכא למיתלי שגגה אכל מלאכה ומלאכה, הואיל ויודע עיקר שבת, ואיכא למיתלי אהעלם שבת, וחדא שגגה היא - מהו)?

אמר ליה: הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת!

אדרבה, הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת!

אלא אמר רבאשי: חזינן אי משום שבת קא פריש (זה שפירש מן העבירה ובא להתכפר, אי משום שבת היתה: שאמרו לו "שבת היום" ופירש) **הרי העלם שבת בידו** (אישתכח דמשום העלם שבת היה עושה), **ואינו חייב אלא אחת; ואי משום מלאכה**

קפריש (הכי גרסינן: ואי משום מלאכות הללו קא פריש: שאמרו לו "מלאכה היא זו" ופירש) - **הרי העלם מלאכות בידו** (וזיל בתר מלאכות), **וחייב על כל אחת ואחת!**

אמר ליה רבינא לרבאשי: כלום פריש משבת אלא משום מלאכות

(כשאמרו לו "שבת היום", הבין שהמלאכות הללו אסורות, דאי לא אסורות - למה הוזקק לומר "שבת

היום")? **כלום פריש ממלאכות אלא משום שבת? אלא לא שנה** (ואינו חייב אלא אחת).

תנן [שבת פ"ז מ"ב]: **'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת'**, והוינן בה:

מנינא למה לי? ואמר רבי יוחנן: שאם עשאן כולן בהעלם אחד (היינו העלם זה וזה בידו, דהא לא ידע שבת במידי; כיון דכל הלכותיה נעלמות ממנו - אין חילוק היום משאר ימים)

- **חייב על כל אחת ואחת; אי אמרת בשלמא העלם זה וזה בידו**

חייב על כל אחת ואחת שפיר; אלא אי אמרת 'העלם שבת בידו',

'אינו חייב אלא אחת' היכי משכחת לה (דניחייב איניש אכל חדא)? (על כרחך)

בזרון שבת ושגגת מלאכות (הוא דמשכחת לה, והכא מאי זדון שבת איכא?); **הניחא**

אי סבר ליה כרבי יוחנן דאמר 'כיון ששגג בכרת, אף על פי שהזיד בלאו' - משכחת לה דידע ליה שבת בלאו (משכחת ליה שלא נעלמו ממנו

אלא הכריתות, ויודע הלאוין, והיינו 'זדון שבת', , אלא אי סבר לה כרבי שמעון בן לקיש, דאמר 'עד שישגוג בלאו וכת', ד'ידע ליה שבת' - במאי? דידע לה בתחומין, ואליבא דרבי עקיבא.

אמר רבא: קצר (כגורגרת) וטחן כגורגרת (כגורגרת = שיעור הוא לכל איסורי מלאכות של שבת באוכלים) בשגגת שבת וזדון מלאכות (דלא מיחייב אלא חדא), וחזר וקצר (כגורגרת) וטחן כגורגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות (דמיחייב תרתי, ולא נודע לו בינתים שחטא), ונודע לו (אחרי כן) על קצירה וטחינה (כלומר: או על זדון או על שגגת שבת וזדון מלאכות) (והפריש חטאת, וחטאת זו מכפרת על שתייה, דהא חדא הוא דמיחייב עליה), וחזר ונודע לו על קצירה ועל טחינה של זדון שבת ושגגת מלאכות -

(שבת עא, א)

קצירה גוררת קצירה (שניה בכפרתה), וטחינה גוררת טחינה (את הטחינה השניה, ונתכפרו כולן, דקיימא לן: אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד - אינו חייב אלא אחת; וזה שעשה שתי קצירות בהעלם אחד: שלא נודע לו בין קצירה לקצירה שחטא, ואף על פי שהעלמה של שניה חלוק קצת משל ראשונה - סוף סוף העלם אחד הוא, דלא נודע לו חטאו בינתים, וידיעות [חטא] הוא דמחלקת; הלכך: חטאת זו שבאה על הקצירה וטחינה ראשונה - אתרווייהו קיימא, ונתכפרו עם הקצירה כל קצירות שעליו, שנעשו בהעלם אחד, ועם הטחינה נתכפרו כל הטחינות שעליו, כשנעשו בהעלם אחד); אבל נודע לו על קצירה (אחרונה) של זדון שבת ושגגת מלאכות (והפריש עליה קרבן, הואיל ובקרבן זה לא שייכא טחינה שעמה - דהא אכל חדא מיחייב אי הוה מתידיע ליה תרווייהו) - קצירה גוררת קצירה (ראשונה) וטחינה שעמה (של ראשונה), וטחינה (אחרונה) שכנגדה (של ראשונה) במקומה עומדת (וכי מתידיע ליה - מיחייב עליה).

(גירסה שניה ברש"י:

קצירה גוררת קצירה - כמשפט דשני זיתי חלב בהעלם אחד הן, וטחינה שעם קצירה ראשונה היינו משום גרירה: דאף על גב דעיקר קרבן לאו משום קצירה דבהדה אתא, הואיל ואיכפר ליה בהדי קצירה בתרייתא - גררה לטחינה שעמה בהדה, שהרי שתייה היו תלויות בקרבן אחד, ואין כפרה לזו בלא זו.

וטחינה שכנגדה עומדת במקומה - דגרירה לגרירה לא אמרינן, לאיכפורי טחינה אחרונה עם טחינה ראשונה משום שני זיתי חלב בהעלם אחד, דהא קמייטא גופה בגרירה היא דמיכפרה.)

אביי אמר: טחינה נמי גוררת טחינה: שם טחינה אחת היא (ואף על גב דקמייטא גופא בגרירה אתיא, אמרינן גרירה לגרירה).

ומי אית ליה לרבא גרירה (אטחינה שעמה קפרי, דמגררה עם הקצירה, ואף על גב דקרבן לאו אהיה קצירה איפריש, דאינן כולהו לאו גרירה איכא, דקצירה וקצירה בהעלם אחד - לאו גרירה היא, דכל שם עבירה הנכפל כמה פעמים בהעלם אחד - אין בו אלא חטאת אחת) ? והא איתמר 'אכל

שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני - אמר רבא: הביא קרבן על ראשון - ראשון ושני מתכפרין (שהרי בהעלמו היה), שלישי אינו מתכפר (ולא אמרינן: הואיל והשני מתכפר עם הראשון שבהעלמו - ליגרירה לשלישי עמו בכפרתו, ואף על גב דלא שייך בהדי ראשון); הביא

קרבן על השלישי - שלישי ושני מתכפרין (שכשהפרישו - הזכיר בו שם אותו זית), ראשון אינו מתכפר; הביא קרבן על האמצעי - נתכפרו כולן

(ואין זה גרירה, אלא כולם בהעלם של זה היו); אביי אמר: אפילו הביא קרבן על אחד מהן - נתכפרו כולן!

בתר דשמעה (רבא) מאביי (דאמר: אפילו הביא קרבן על אחד מהם - נתכפרו כולם, דאיה ליה גרירה) - סברה (הדר ביה איהו ואמר לההיא דלעיל, דמיכפרה טחינה שעמה בגרירה).

אי הכי (דכאביי טבידא ליה, דאמר גרירה), טחינה נמי תגרר לטחינה (טחינה שעמה דאיכפרה בגרירה, תגרור נמי לטחינה שכנגדה, משום שני זיתי חלב בהעלם אחד)!

גרירה אית ליה, גרירה דגרירה לית ליה (גרירה דגרירה כי הך, דטחינה קמייטא לא איכפרה אלא בגרירה, דלא עליה ולא על קצירה שעמה בא הקרבן, אלא דאגריר בהדי קצירה, הלכך לא

הדרה גרירה לבתרייתא משום שם טחינה).

מילתא דפשיטא להו לאביי ורבא (דזדון שבת ושגגת מלאכות וזדון מלאכות ושגגת שבת אין חלוקין לחטאות, כדקאמרי: דזה מתכפר בקרבנו של זה, ולא אמרינן 'כשני העלמות ניהו וניחייב חד אדזדון שבת ושגגת מלאכות וחד אשגגת שבת וזדון מלאכות, ואף על גב דחד גופה דעבירה היא') מבעיא

לרבי זירא, דבעי רבי זירא מרבי אסי, ואמרי לה בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: קצר וטחן (קצר או טחן) חצי גרוגרת בשגגת שבת

וזדון מלאכות, וחזר (ולא נודע לו בינתים על חטאו) וקצר וטחן חצי גרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות - מהו שיצטרפו (קצירה וקצירה לכשיעור ויתחייב מי

הוי העלם אחד ומצטרפי, או דילמא: כשני העלמות ניהו ולא מצטרפין)?

אמר ליה: חלוקין לחטאות ולא מצטרפין (אי הוי כשיעור לכל חד - אין אחד מהן מתכפר בקרבן הבא על חברו; הלכך לא מצטרפי).

וכל היכא דחלוקין לחטאות לא מצטרפי? והתנן [כריתות פ"ג מ"ב]: 'אכל חלב וחלב (שני זיתים, והפטיק ביניהם יותר מכדי אכילת פרס, דהו להו שתי אכילות) בהעלם אחד - אינו חייב אלא אחת; אכל חלב ודם ונותר ופגול בהעלם אחד - חייב על כל אחת ואחת - זו חומר במינין הרבה ממין אחד; וזו חומר במין אחד ממנין הרבה: שאם אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית (באותו העלם, וכגון שלא שהה מתחילתו של ראשון עד סוף גמר אכילת אחרון יותר מכדי אכילת פרס) ממין אחד (מצטרפין) [ולכן] חייב, משני מינין - פטור'; והוינן בה: 'ממין אחד חייב' צריכא למימר (הא - חדא אכילה היא, דבשתי אכילות ליכא למאן דאמר חייב)? ואמר ריש לקיש משום בר תוטני (שם חכם): הכא במאי עסקינן? - כגון שאכלו בשני תמחויין (שני מיני תבשיל, אחד צלי ואחד שלוק), ורבי יהושע היא (בכריתות), דאמר 'תמחויין מחלקין (לאוכל שני זיתים בהעלם אחד בשני תמחויין לחייבו שתי חטאות)'; (ואיצטריכא לאשמעינן דלענין חצי שיעור מצטרפי, ד) מהו דתימא אמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא (בין לקולא כי הכא, בין לחומרא כגון שיעור שלם אמר רבי יהושע דחלוקין הן; וגבי שני חצאי שיעור פטור - והיינו קולא, וגבי שני זיתים שלימים - חייב שתיים, והיינו חומרא) - קא משמע לן דלקולא לא אמר, לחומרא קאמר; והא הכא דחלוקין לחטאות וקא מצטרפי?! אמר ליה: מר - ארישא מתני לה (להא דריש לקיש) וקשיא ליה; אנן - אסיפא מתנינן לה (ולא איתמר הכי [כפי שאתה למדת, אלא]), ולא קשיא לן [כי כן למדנו]: משני מינין פטור צריכה למימר? ואמר ריש לקיש משום בר תוטני: לעולם ממין אחד, ואמאי קרי ליה 'שני מינין'? - שאכלו בשני תמחויין, ורבי יהושע היא, דאמר 'תמחויין מחלקין', והא קא משמע לן: דאמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא! מדסיפא מין אחד ושני תמחויין

(שבת ע"א, ב)
- מכלל דרישא (דאמר חייב) מין אחד ותמחוי אחד; מין אחד ותמחוי אחד צריכא למימר (בתמיה)?
אמר רב הונא: הכא במאי עסקינן? - כגון שהיתה לו ידיעה בינתיים (בין שני חצאי שיעור, ואיצטריך לאשמעינן דליצטרפו, דסלקא דעתך אמינא 'הואיל ובשיעורין שלמים חלוקין לחטאות - הכא נמי לא ליצטרפו' - קא משמע לן דהתם הוה ידיעה, אבל ידיעת חצי שיעור - לאו ידיעה היא), ורבן גמליאל היא, דאמר (לקמן בפרק 'הבונה') 'אין ידיעה לחצי שיעור'.

איתמר: אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני: רבי יוחנן אמר חייב שתיים, וריש לקיש אמר אינו חייב אלא אחת:
(לקמן בעי ליה אי קודם שהפריש קרבן על ידיעה ראשונה, וקסבר ידיעות מחלקות לחטאות ואף על פי שלא היתה ידיעה בין אכילה לאכילה, או לאחר הפרשה, וקסבר: הפרשות מחלקות, והא דאביי ורבא דאמרי לעיל ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כו' אלמא דחדא הוא דמחייב, אי סבירא להו פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש בקודם הפרשה - אינהו דאמור כריש לקיש, אי נמי: סבירא להו דלאחר הפרשה פליגי, ואינהו דאמור קודם הפרשה נודע על השני, ודברי הכל אין חלוקין לחטאות)

רבי יוחנן אמר חייב (ויקרא ד, כח) [או הודע אליו חטאתו אשר חטא ובהיצי קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא] 'על חטאתו' - 'והביא' (משמע: על כל חטאת וחטאת יביא), וריש לקיש אמר פטור: (ויקרא ד, כו) [ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו] (אפילו לא הביא אלא על מקצת חטאתו - ונסלח לו כולו).
וריש לקיש, הכתיב 'על חטאתו' 'והביא'?

ההוא לאחר כפרה.
ולרבי יוחנן נמי, הכתיב 'מחטאתו ונסלח לו'?
הכא במאי עסקינן? - כגון שאכל כזית ומחצה, ונודע לו על כזית, וחזר ואכל כחצי זית אחר בהעלמו של שני; מהו דתימא ליצטרפו? - קא משמע לן (כיון דהאי חצי זית עם זית קמא שייך בתר ידיעה קמייתא, והוה כאילו נודע לו על הכל, דהא אי הוה מייית קרבן - הוה מיכפר בהדיא בלא שום ידיעה, דפחות מכשיעור לא חשיב; אבל כזית לא מיכפר בלא ידיעה, הלכך: כי לא איתידע ליה בהדיא אלא זה אחר זה - הוה ידיעות מחלקות).

אמר ליה רבינא לרב אשי: דאיתידע ליה (על השני) קודם הפרשה (קודם שהפריש קרבן על ידיעה הראשונה) פליגי, ובהא פליגי: דמר סבר ידיעות מחלקות ומר סבר הפרשות מחלקות, אבל לאחר הפרשה מודי ליה ריש לקיש לרבי יוחנן דחייב שתיים? או דילמא דאיתידע ליה לאחר

הפרשה פליגי, ובהא פליגי: דמר סבר הפרשות מחלקות, ומר סבר כפרות מחלקות, אבל קודם הפרשה מודי ליה רבי יוחנן לריש לקיש דאינו חייב אלא אחת? או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת? אמר ליה: מסתברא בין בזו ובין בזו מחלוקת, דאי סלקא דעתך קודם הפרשה פליגי, אבל לאחר הפרשה מודה ליה ריש לקיש לרבי יוחנן דחייב שתיים, אדמוקים ליה קרא לאחר כפרה (כי פרכין לעיל לריש לקיש: 'הא כתיב 'על חטאתו' והביא', ואוקימנא שיטתיה דתלמודא בלאחר כפרה) - לוקמיה לאחר הפרשה (אבל השתא דאוקימנא בלאחר כפרה - שמע מינה דפשיטא לבני הישיבה שסדרו הגמרא דלאחר הפרשה נמי פטר ריש לקיש)! ואי אחר הפרשה פליגי, אבל קודם הפרשה מודה ליה רבי יוחנן לריש לקיש דאינו חייב אלא אחת, אדמוקי ליה קרא בכזית ומחצה - לוקמיה קודם הפרשה! (הכי גרסינן בספרים ישנים): ודילמא ספוקי מספקא ליה, ו'אם תימצי לומר' קאמר: אם תימצי לומר קודם הפרשה פליגי בה, רבי יוחנן היכי מוקי ליה לקרא? - בכזית ומחצה; ואם תימצי לומר לאחר הפרשה פליגי ריש לקיש, היכי מוקי ליה לקרא? - בלאחר כפרה. (והכי פירושא: ודילמא לבני תלמודא נמי מספקא להו פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש במאי, כי היכי דמספקא ליה לדידי אי בקודם אי בלאחר אי בתרווייהו, וכי פריך בעל התלמוד לרבי יוחנן נמי והא כתיב 'מחטאתו ונסלח לו', ומשני ליה: בכזית ומחצה - בלשון 'אם תמצא לומר' פריך ליה ומשני ליה, והכי קאמר: אי הוה פשיטא לן דלאחר הפרשה הוא דמחייב רבי יוחנן תרתי, אבל בקודם הפרשה מודה לריש לקיש - לא הוה קשיא לן מיד, דאוקימנא 'מחטאתו ונסלח לו' בקודם הפרשה; אבל השתא קשיא לן: אם תמצא לומר בהך בעיא דרבינא: דבקודם הפרשה נמי פליגי, ואמר רבי יוחנן חייב שתיים - רבי יוחנן היכי מוקי ליה לקרא ד'מחטאתו ונסלח לו'? ושני ליה: בכזית ומחצה, והכי קמשני: אפילו אם תמצא לומר דקודם הפרשה לחודא פליגי, אי נמי בתרווייהו פליגי - איכא לאוקמא בכזית ומחצה, ולריש לקיש נמי, כי פריך ליה תלמודא 'הכתיב 'על חטאתו' והביא', ושני ליה בעל התלמוד בלאחר כפרה - לעולם ספוקי מספקא ליה במאי פליגי, כלדידי, ובאם תמצא לומר פריך, ומשני, והכי קאמר: אם תמצא לומר בלאחר הפרשה נמי פליגי: דבלאחר הפרשה פטר ליה בחד קרבן, דהשתא ליכא לאוקמא לקרא דמחייב בלאחר הפרשה - ריש לקיש היאך מוקי ליה להאי קרא, כלומר: במאי מוקי ליה, ושני ליה: אפילו אם תמצא לומר בלאחר הפרשה פליגי, איכא לאוקמא בלאחר כפרה! ורוב התלמידים שגו בשיטה זו, ודימו דהאי דהיכי מוקי לה לקרא בכזית ומחצה, וחברו היכי מוקי ליה לקרא בלאחר כפרה - לשון קושיא הוא, ולפרושי, כמו 'מאי טעמא', והוצרכו לשבש את הספרים, ולמחוק הוי"ו ד'ואם תמצא לומר' קמא, ולהגיה קאמרין ולהגיה על קודם לאחר ועל לאחר קודם, ואין שיטת התלמוד כפי סוגיותם.)

אמר עולא: למאן דאמר אשם ודאי (כל אשמות קרוין אשם ודאי, והן שלשה הבאין על חטא: אשם מעילות, אשם גזילות, אשם שפחה חרופה; חוץ מאשם תלוי שהוא בא על לא הודע) **לא בעיא ידיעה בתחילה** (פלוגתא דרבי טרפון [ועולא מדבר לשיטת רבי טרפון] ורבי עקיבא היא בכריתות, בפרק 'דס שחיטה' (כב,א): רבי עקיבא מחייב על ספק מעילות אשם תלוי, ופירוש: היו לפניו שתי חתיכות, אחד של קדש ואחד של חולין, ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו אכל - מביא אשם תלוי, ומודה רבי עקיבא שאינו מביא את מעילותו, כלומר: אינו משלם קרן וחומש עד שיוודע לו, ויביא עמה אשם מעילות ודאי, כי היכי דאשם תלוי דשאר עבירות דספק כרת אינו מכפר כפרה גמורה; וכשיוודע לו דודאי חטא מביא חטאת - אף זה, כשיוודע לו - יחזור ויביא אשם ודאי; רבי טרפון אומר: מה לזה מביא שתי אשמות, ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת, דהתם ספיקו - איל, וודאי - נקבה, הלכך כי מתידע ליה - בעי לאתויי נקבה, אבל זה, ששניהם מין אחד, כדאמר התם: שממין שמביא על הודע מביא על לא הודע, שזה איל זה איל - יביא קרן וחומש, ויביא איל, ויאמר: אם ודאי מעלתי - זו מעילתי חו אשמי, ואם ספק: שלא עתיד להודע לי - אשם זה יהיה אשם תלוי, והקדש זה לנדבה, ולכי מתידע ליה - לא בעי לאתויי אשם אחרינא, אלמא: לא בעי ידיעה בתחילה באשם ודאי קודם הבאת כפרתו, דהא לא איתידע ליה כי אתייה, ומכפר עליה!) -

(שבת עב, א)

בְּעַל חֲמֵשׁ בְּעִילוֹת בִּשְׁפַחַת חֲרוּפָה (בשוגג, ונודע לו בין כל אחת ואחת) **אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחַת**. (להכי נקט 'שפחה חרופה': משום דמביא קרבן אחד על עבירות הרבה, כדתנן בכריתות (פ"ב מ"ג, בבלי ט,א): חמשה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה: הבא על השפחה ביאות הרבה וכו', וכי תנן מתניתין דנפטר בקרבן אחד - הני מילי במזיד, שהוא מן המביאים על המזיד כשוגג, דכתיב (ויקרא יט,כ) **בְּקֹרֶת תְּהִיָּה**, ומלכות בשוגג ליכא, וגבי מזיד רבי קרא דנפטר בקרבן אחד על ביאות הרבה, כדיליף התם, וכל שכן על ביאות שוגג הרבה בהעלם אחד; אבל שוגג ונודע לו בין ביאה לביאה, למאן דבעי ידיעה בתחלה באשם ודאי - חשיב הוא לחלק לאשמות כהבאת כפרה המחלקת לעושה מזיד, וצריך להביא על כל אחת ואחת אליבא דרבי יוחנן דאמר לעיל באוכל שני זיתיו חלב בהעלם אחד ונודע לו בשתי ידיעות שמביא חטאת על כל אחת ואחת, דחשיבא ליה חילוק ידיעה כאילו הביא קרבן בין ידיעה לידיעה - הכא נמי חשיב חילוק ידיעה כאילו הביא קרבן בין ביאה לביאה; ואשמעינן עולא: דלמאן דלא בעי ידיעה באשם בתחלה - אינה חשובה לחלק בינתיים, ואינו חייב אלא אחת: דכיון דלא חשיבא ליה ידיעה - לא מחלקת; והא מילתא דעולא נקט לה הכא משום דרב דימי דאיירי עלה, ופרכין עלה מפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש);

מתקיף לה רב המנונא: אלא מעתה, בְּעַל [וְחֹזֵר וּבְעַל] וְהַפְּרִישׁ קֶרְבֵּן, **וְאָמַר "הַמִּתִּינוּ לִי (שלא תקריבוהו) עַד שֶׁאֲבַעוֹל (עוד)" - הֲכִי נִמְי דֵּאִינוּ חַיִּיב אֶלָּא אַחַת?**

אמר ליה: מעשה דלאחר הפרשה קאמרת! ? מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא.

כי אתא רב דימי – אמר: למאן דאמר אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה [כלומר: לרבי עקיבא], **כָּעַל חמש בעילות בשפחה חרופה** – חייב על כל אחת ואחת (קא סלקא דעתך השתא לרב דימי הא דתנן נשם – כריתות פ"ב מ"ג) 'הבא על השפחה ביאות הרבה אינו חייב אלא אחת' – הני מילי מזיד, אי נמי שוגג בהעלם אחד, אבל שוגג ונודע לו בינתים, למאן דחשיבא ליה ידיעה באשם – מחלקת, ואפילו לריש לקיש). (רב דימי לא פליג אדעולא, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא [רב דימי על שיטת רבי עקיבא, עולא על שיטת רבי טרפון]).

אמר ליה אביי: **הרי חטאת, דבעינן ידיעה בתחלה** (שאם הביא חטאתו קודם שנודע לו החטא אינה מכפרת, דכתיב (ויקרא ד, כח) או הודע אליו [חטאתו אשר חטא] והביא), **ופליגי רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש** (וקאמר ריש לקיש דאין ידיעות מחלקות להתחייב בשתים על שני זיתי חלב בהעלם אחד, אלמא לא חשיבא ליה חילוק ידיעה כחילוק כפרה, וגבי שפחה חרופה, בידיעות שבין ביאה לביאה – לאו כהבאת קרבן חשיבי לחלק, וכי היכי דבמזיד ידיעה מביא אחת על כולן, הכא נמי – מביא אחת על כולן, ולא דמי לידיעות שבין אכילת חלב לאכילת חלב שמחלקות לדברי הכל, דהתם חיובי אשגגות הוא, וכיון שיש ידיעה בינתים – הויין ליה שתי שגגות) ! ?

אישתיק.

אמר ליה (אביי): **דלמא** (הא דפשטת למאן דבעי ידיעה חייב, ואפילו לריש לקיש) **במעשה דלאחר הפרשה קאמרת, וכדרב המנונא** (וכאתקפתא דרב המנונא דלעיל) ? (אבל בידיעה דקודם, אפילו לרבי עקיבא – פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש היא: לרבי יוחנן דחשיבא ליה ידיעה לחלק באכילת חלב, אפילו שתי אכילות שנאכלו בהעלם אחד הכא נמי מחלקת, וריש לקיש, דאמר התם לא מחלקת – הכא נמי אפילו דבין ביאה לביאה לא מחלקת: דבין ביאה לביאה דהכא כשתי אכילות דחלב בהעלם אחד ונודע לו על כל אחד ואחד לבדו דמיא?)

אמר ליה: אין!

כי אתא רבין – אמר: **הכל** (רבי יוחנן וריש לקיש) **מודים בשפחה חרופה** (דיש חילוק), **והכל מודים בשפחה חרופה** (דאין חילוק), **ומחלוקת** (שניהם) **בשפחה חרופה** (דלר יוחנן יש חילוק, ולריש לקיש אין חילוק, וכולהו מפרש להו) :

הכל מודים בשפחה חרופה דאינו חייב אלא אחת, כדעולא (למאן דלא בעי ידיעה בתחלה: דאפילו רבי יוחנן מודה דלרבי טרפון לא חשיבא ידיעה לחלק, וכי אמר רבי יוחנן ידיעות מחלקות – ואפילו בין שתי הנעשות בהעלם אחד – הני מילי בחטאת, דחשיב ידיעה דילה) ;

והכל מודים (ואפילו ריש לקיש) **בשפחה חרופה דחייב על כל אחת ואחת** (דיש חילוק, ואפילו לרבי טרפון, כגון בביאה שלאחר הפרשה) **כרב המנונא** ;

ומחלוקת (דרבי יוחנן וריש לקיש) **בשפחה חרופה** ; **למאן דאמר אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה** (ואליבא דמאן דחשיבא ליה ידיעה דאשם) – **מחלוקת דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש** (לרבי יוחנן, דאמר: ידיעת חטאת – הואיל וחשיבא היא – מחלקת אפילו חטאת דהעלם אחד, הכא נמי – מחלקת בין דהעלם אחד בין דשתי העלמות; ולריש לקיש דאמר ידיעה דחטאת – אף על גב דחשיבא – לא מחלקת עבירות דהעלם אחד – הכא, אפילו דשתי העלמות – לא מחלקת, וכדפרשית).

איתמר :

(שבת עב, ב)

נתכוין להגביה את התלוש (כגון דנפל סכין בערוגת הירק ונתכוין להגביהו) **וחתך את המחובר – פטור** (דכתיב [ויקרא ד, כג] **אשר חטא בה**, ודרשינן בכריתות: פרט למתעסק בדבר אחר ועשה דבר זה; ושוגג היכי דמי? – כגון שנתכוין לכך, אבל שגג דסבר שאין היום שבת, או סבר שמלאכה זו מותרת, וזה – מתעסק בהגבהה היה ולא בחתיכה) ;

לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, רבה אמר פטור, אביי אמר חייב ;

רבה אמר פטור, דהא לא נתכוון לחתיכה דאיסורא (בשגגת שבת או בשגגת מלאכות, אלא מתעסק בחתיכת היתר הוה; שיודע שהוא שבת ויודע שחתיכת מחובר אסור) ;

אביי אמר: חייב, דהא קמיכוין לחתיכה בעלמא.

תוספות ד"ה נתכוין להגביה את התלוש – פירש בקונטרס כגון סכין מוטל בערוגת ירק ונתכוין להגביה וחתך את המחובר; אם כן הא דפליגי בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר – היינו לחתוך תלוש וחתך מחובר אחר, אבל לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר משמע דחייב לכולי עלמא! וקשה לרבנו תם: דבסוף פרק 'ספק אכל' (כריתות יט:) **אמר שמואל: המתעסק בחלבים ועריות – חייב, שכן נהנה; בשבת – פטור, דמלאכת מחשבת אסרה תורה** ומוכח התם דאפילו בנתכוין ללקוט תאנה זו וליקט תאנה אחרת פטר שמואל! ולקמן בפרק 'הזורק' (דף צד:) פטר רבא נתכוין לזרוק ארבע זרק שמנה, כי לא אמר "כל מקום שתנצח – תננוח", וכל שכן בנתכוין לזרוק בצד זה וזרק בצד אחר דלא נעשה כלל רצונו, או נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר – דפטורי!

ונראה לר"ת דהכא מיידי בנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא מחובר וחותך מה שהיה מתכוין, אלא שלא היה יודע שהיה מחובר, ופליגי אביי ורבא בקרא **ד'אשר חטא בה'** [ויקרא ד, כג] דמוקי ליה רבי אליעזר בפרק 'ספק אכל' (שם יט:) **'פרט למתעסק'**; והכי איתא התם בהדיא דקאמר עלה **'לרבא משכחת לה שנתכוין לחתוך את**

התלוש וחתך את המחובר, לאביי שנתכוין להגביה את התלוש כר' ושמואל דפטר מטעם מלאכת מחשבת - היינו בנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, דלא נעשה מחשבתו; והשתא אתי שפיר דקאמר לקמן (עגא) דמפרש שגג בלא מתכוין דשאר מצות היכי דמי? - כגון דסבור שומן הוא ואכלו', דהיינו ממש דומיא דשבת לפירוש רבנו תם.

אמר רבה: מנא אמינא לה? - דתניא: 'חומר שבת משאר מצות וחומר שאר מצות משבת: חומר שבת משאר מצות: שהשבת, עשה שתיים כהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת' (בשגגת שבת או בשגגת מלאכות, אלא מתעסק בחתיכת היתור הוה, שיודע שהוא שבת ויודע שחתיכת מחובר אסור), מה שאין כן בשאר מצות, וחומר שאר מצות משבת: שבשאר מצות שגג בלא מתכוין (לקמן מפרש לה) - חייב, מה שאין כן בשבת.'

אמר מר: 'חומר שבת משאר מצות: שהשבת עשה שתיים כהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת מה שאין כן בשאר מצות' - היכי דמי (דפטור)? אילימא דעבד קצירה וטחינה, דכוותה גבי שאר מצות אכל חלב ודם (חלב ודם דומיא דטחינה וקצירה, שהן שני גופין) - הכא תרתי מיחייב והכא תרתי מיחייב?! אלא שאר מצות דלא מיחייב אלא חדא היכי דמי? דאכל חלב וחלב (בהעלם אחד).

דכוותה גבי שבת דעבד קצירה וקצירה? - הכא חדא מיחייב והכא חדא מיחייב!

לעולם דעבד קצירה וטחינה, ומאי 'מה שאין כן בשאר מצות' אעבודה זרה, וכדרכי אמי, דאמר רב אמי: זיבח וקטר וניסך בהעלמה אחת - אינו חייב אלא אחת (במסכת סנהדרין בפרק 'ארבע מיתות' יליף למילתיה מקרא, דאין חילוק חטאות לעבודת כוכבים).

במאי אוקימתא? בעבודה זרה? אימא סיפא: 'חומר בשאר מצות: שבשאר מצות שגג בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת'; האי שגג בלא מתכוין דעבודה זרה, היכי דמי? אילימא כסבור בית הכנסת הוא, והשתחוה לה (והיינו שגג' שהיא עבודה זרה, בלא מתכוין - שלא נתכוון להשתחוות לעבודה זרה) - הרי לבו לשמים (ומה חיוב יש כאן? אפילו ידע שהוא בית עבודה זרה והשתחוה בו לשמים - אין חיוב כאן)! ואלא דחזי אנדרטא (צורת המלך שעושין לכבוד המלך) וסגיד לה (והשתחוה לה, ולא לשם אלהות)? היכי דמי? אי דקבלה עליה באלוה - מזיד הוא, ואי דלא קבלה עליה באלוה - לאו כלום הוא! אלא מאהבה ומיראה (מאהבת אדם או מיראת אדם השתחוה לעבודה זרה, וקרי ליה 'שוגג בלא מתכוין' - כלומר: שגג בהכי, דסבור כיון דאין מתכוין לבו לאלהות - מותר). הניחא לאביי דאמר חייב, אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר? אלא באומר מותר (כגון גר שנתגייר בין הנכרים, כסבור שאין עבודה זרה בתורה, וקרי ליה 'שגג' בלא מתכוין).

משאין כן בשבת, דפטור לגמרי (בתמיה)? עד כאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן ("העלם זה וזה בידו מהו", לעיל בפירקין (שבת עב), דהיינו אומר מותר דאמר אין שבת בתורה - היינו העלם זה וזה) אלא אי לחיובי חדא אי לחיובי תרתי, אבל מפטרי לגמרי - לא!

(שבת עג, א)

אלא לאו, רישא בעבודה זרה וסיפא בשאר מצות?! ושגג בלא מתכוין בשאר מצות היכי דמי? דסבור דשומן הוא ואכלו (והיינו דשגג: דסבור שומן הוא, ולא נתכוין לאכול חלב, וחייב - ואף על פי דמתעסק הוא לרבא, דהא לא מתכוין לאכילת איסור - חייב, דאמר שמואל בכריתות (פרק רביעי, יטב): בחלבים ועריות מתעסק חייב, שכן נהנה) מה שאין כן בשבת דפטור (אבל בשבת - פטור, דלא נהנה, והיינו סיעתא לדידיה, דאמר: דנתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר - פטור).

ואביי (אמר לך: לעולם כי האי גוונא אף בשבת חייב, דלאו מתעסק הוא), שגג בלא מתכוין (דשאר מצות) היכי דמי (חייב)?

דסבור רוק הוא (שהיה חלב נימוח), ובלעו (דלא איכוין לאכילה: דרוק - לאו בר אכילה הוא, אלא בליעה, דכתיב (איוב ז, יט) עד בלעי רוקי, ועלתה בידו אכילה, דהא לא איכוין לאכילה), מה שאין כן (דכוותיהו) בשבת, דפטור: דנתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר - פטור; אבל נתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר - חייב.

איתמר: נתכוון לזרוק שתיים וזרק ארבע: רבה אמר פטור, אביי אמר חייב:

רבה אמר פטור - דלא קמיכוין לזריקה דארבע (ויהא שוגג בשבת או במלאכה; אבל זה אינו שוגג לא בשבת ולא במלאכה, אלא מתעסק בדבר אחד של היתר ועלתה בידו איסור);
 אביי אמר חייב - דהא קמיכוין לזריקה בעלמא;
 כסבור רשות היחיד ונמצאת רשות הרבים: רבה אמר פטור ואביי
 אמר חייב;
 רבה אמר פטור: דהא לא מיכוין לזריקה דאיסורא;
 ואביי אמר חייב: דהא קא מיכוין לזריקה בעלמא!
 וצריכא (לאיפלוגי בכולהו, אף על גב דדמי להדדי): דאי אשמעינן קמייתא -
 בההוא קאמר רבא דהא לא קמיכוין לחתיכה דאיסורא, אבל נתכוון
 לזרוק שתיים וזרק ארבע - דארבע בלא תרתי לא מיזרקא ליה (וחה
 שנתכוין לשתיים חזק ארבע - נעשית מחשבתו, דהא יש בכלל ארבע שתיים, הלכך לאו מתעסק הוא),
 אימא מודה ליה לאביי? ואי אשמעינן בהא - בהא קאמר רבא דהא
 לא קמיכוין לזריקה דארבע (ובציר מהני לא שם זריקה עלה), אבל כסבור רשות
 היחיד ונמצא רשות הרבים - דמכוין לזריקה דארבע (דנתכוין לזריקה
 גמורה), אימא מודי ליה לאביי?
 צריכא.

תנן [שבת פ"ז מ"ב]: 'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת', והוינן בה:
 מנינא למה לי? ואמר רבי יוחנן: שאם עשאן כולם בהעלם אחד
 חייב על כל אחת ואחת; בשלמא לאביי דאמר כי האי גוונא חייב,
 משכחת לה (משכחת לה להאי שנשתכחה תורת כל הלכות שבת ממנו, ואפילו הכי חשיבא ליה כזדון
 שבת ושגגת מלאכות לחיוביה אכל חדא) דידע דאסורא שבת וידע לה איסור
 מלאכות וקא טעה בשיעורין (שנתכוין לפחות מכשיעור, ועשה כשיעור: דלכולן יש שיעור),
 אלא לרבה דאמר פטור היכי משכחת לה (דמיחייב שום אדם על כל מלאכה ומלאכה
 שבהעלם אחד)? (על כרחך) בזדון שבת ושגגת מלאכות (הוא דבעית לאשכוחיה, והכא
 דאיעלימו כולהו מיניה מאי זדון שבת איכא - במה ניכר לו שבת משאר ימים)? הניחא אי סבר
 לה כרבי יוחנן, דאמר כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו -
 משכחת לה: דידע לה לשבת בלאו, אלא אי סבר לה כרבי שמעון בן
 לקיש, דאמר עד שישגוג בלאו וכרת, דידע לה לשבת במאי?
 דידע לה בתחומין, ואליבא דרבי עקיבא.

משנה:

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר,
 והמעמר, והדש, והזורע (ברחת לרוח), הבורר (פסולת בידו), הטוחן,
 והמרקד (בנפה; ובגמרא פריך: הני כולהו חדא היא, דלהפריש פסולת מתוך אוכל נעשות שלשות),
 והלש, והאופה (לא הוה במשכן, דלא שייך אלא בפת, ופת לא שייכא במלאכת המשכן, אבל כולהו
 קמייתא הואי בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני; ובגמרא פריך: דשביק תנא מבשל דהוי בסממנים
 ונקט אופה? ושיעורן של אלו - כגרוגרת, חוץ מחורש דבכל שהוא; נלקמן בפרק 'הבונה' (שבת קג, א);
 הגוזז את הצמר (הגוזז צמר וכל שאר מלאכות - שייכי בצמר של מלאכת המשכן), המלבנו
 (מכבסו בנהר), והמנפצו (קפ"ר בלעז [לסרוק או לנפץ צמר]), והצובעו, והטווה,
 והמיסך (אורד"ר [במסכת: לערוך את חוטי השתי]), והעושה שתי בתי נירין
 (ליצ"ש [חוטי השתי או בתי חוטי השתי]: שנתן שני חוטין בתוך הבית ניר; ובגמרא ובמלכו וכולהו אינן
 מפרש שיעורן לקמן, בפרק 'האורג'), והאורג שני חוטין, והפוצע שני חוטין
 (מנתק: פעמים שיש בשני חוטין יותר מדאי, ומנתק מהן ומקלישן לצורך; והני כולהו: ממיסך ואילך עד קושר
 ומתיר שייכי ביריעות, ולקמן מפרש מאי קושר ומאי מתיר איכא), הקושר, והמתיר, והתופר
 שתי תפירות, הקורע על מנת לתפור שתי תפירות (פעמים שהנקב עגול ואינו
 יכול לתופרו יפה אלא אם כן קורעו, כדמפרש בגמרא, אבל קורע שלא לתפור - לא הוי במשכן) (ותופר
 וקורע ביריעות הוא);

הצד צבי, השוחטו, והמפשיטו, המולחו (לעור), והמעבד את עורו,
 והממחקו (מגרד שערו) והמתכתו (מקצעו ומחתכו לרצועות וסנדלים) (הצד את הצבי וכל
 מלאכת עורו - נוהגת בתחשים למשכן בעורותיהן);
 הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות (ותב ומוחק -
 לקמן (שבת קג, ב)) מפרש למאי מיבעיא למשכן: שכן רושמין על קרשי המשכן לידע איזה בן זוגו, וכותב אות בזו
 ואות בזו; ומוחק - פעמים שטעה);
 הבונה, והסותר, המכבה, והמבעיר (באש שתחת הדוד של סממנין);
 המכה בפטיש (הוא גמר כל מלאכה, שכן אומן מכה בקורנס על הסדן להחליקו בגמר מלאכה, ומתניתין
 נמי לא מיחייב ליה אלא בגמר מלאכה);
 המוציא מרשות לרשות
 - הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת:

(שבת עג, ב)

גמרא:

מנינא למה לי (ליתני: 'אבות מלאכות: הזורע והחורש כו', ואנא חזינא אי ארבעין נינהו!) ?
אמר רבי יוחנן: שאם עשאן כולם בהעלם אחד - חייב על כל אחת ואחת (ובא להודיעך שאם נתעלמו כל הלכות שבת ממנו - חייב כמה חטאות עליו) .

הזורע והחורש:

מכדי מכרב כרבי (חורשין) ברישא [תחילה, לפני הזריעה], ליתני 'חורש' והדר ליתני 'זורע' ?

תנא בארץ ישראל קאי, דזרעי ברישא והדר כרבי (ארץ ישראל - קשה היא, ואין יכול לכסות בלא חרישה, ואשמעינן: דהא נמי חרישה היא) .

תנא: 'הזורע והזומר והנוטע והמכריך והמרכיב - כולן מלאכה אחת הן'; מאי קא משמע לן? הא קא משמע לן: העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת - אינו חייב אלא אחת. (כולן מלאכה אחת הן - דזומר נמי לצמוחי אילנא הוא, ונפקא מינה דאי עבד ליה כולן בהדי זורע - לא מיחייב אלא חדא, דהעושה מלאכות הרבה כו'; זורע אב מלאכה, ונוטע נמי אב מלאכה הוא - דהיינו זורע, אלא שזה בזרעים וזה באילנות, וכן מברין ומרכיב, אבל זומר = תולדה.)

אמר רבי אחא אמר רבי חייא בר אשי אמר רבי אמי: זומר חייב משום נוטע (משום תולדת נוטע, דלצמוחי עביד), והנוטע (גופיה, וכן) והמכריך והמרכיב - חייב משום זורע (כלומר: אינהו נמי זורע הן, זה אב בזרעים וזה אב באילנות) .

משום זורע - אין, משום נוטע לא (אמברין ואמרכיב קאי) ?
אימא 'אף משום זורע' (דהך = זריעה באילנות, ואי עביד ליה בהדי זורע - מיחייב חדא ותו לא) .

אמר רב כהנא: זומר (להצמיח הגפן) וצריך לעצים (להסקה) - חייב שתיים: אחת משום קוצר (משום דצריך להם - היא תולדה דקוצר: דצריך נמי לקצור) ואחת משום נוטע.

אמר רב יוסף: האי מאן דקטל אספסתא (שחת, וקוצרין אותו שלשה פעמים בחדש, וחוחר וצומח) - חייב שתיים: אחת משום קוצר ואחת משום נוטע.
אמר אביי: האי מאן דקניב סילקא (חותך תרדין מן המחובר, וחוחרין וגדלין) - חייב שתיים: אחת משום קוצר ואחת משום זורע.

והחורש:

תנא [תוספתא שבת פ"ט מ"ז [ליברמן]]: 'החורש והחופר והחורץ (עושה חריצין בקרקע) - כולן מלאכה אחת הן' (אינו חייב אלא אחת: דכולהו לרפויי ארעא עבידי) .
אמר רב ששת: היתה לו גבשושית (תל קטן) ונטלה: בבית חייב משום בונה (בבית שייך בנין, שמתכוין להשוות קרקעיתו), בשדה חייב משום חורש (דמרפי ארעא) .

אמר רבא: היתה לו גומא וטממה (בעפר) - בבית חייב משום בונה, בשדה משום חורש (היינו חורש: שהעפר שמילאה בו הוי רפוי וטוב לזריעה, והשוה לקרקע להיות נזרע עס השדה) .

אמר רבי אבא: החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה (לכסות צואה) - פטור עליה (ואין כאן משום בנין בבית דקלוקל הוא ולזריעה נמי לא חזיא אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה), ואפילו לרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה (בפרק 'המצניע' (שבת צג, ב) גבי מוציא את המת במטה) - הני מילי מתקן (כמו מוציא את המת לקוברו אינו צריך לגופה דהוצאה, ולא למת, אלא לפנות ביתו; והוצאה הצריכה לגופה כגון שהוא צריך לחפץ זה במקום אחר); האי - מקלקל הוא (את ביתו) .

והקוצר:

תנא [תוספתא שבת פ"ט מ"ז [ליברמן]]: 'הקוצר הכוצר והגודר (בתמרים) והמסיק (בזיתים) והאורה (בתאנים) - כולן מלאכה אחת' .
אמר רב פפא: האי מאן דשדא פיסא לדיקלא (זרק פיסת רגבים לדקל) ואתר תמרי (השיר התמרים) - חייב שתיים: אחת משום תולש (תולדה דקוצר) ואחת משום מפרק (תולדה דדש, שמפרק תבואה משבליה, לשון 'פורק מן החמור'; דישקארגי"ר בלעז [לפרוק משא, לעקור דבר ממקומו] - רבינו לוי, וגם בתשובת רבינו משולם הגאון מצאתי כן; ואף זה מפרק התמרים מן המכבדות) .

רב אשי אמר: אין דרך תלישה בכך ואין דרך פריקה בכך (על ידי זריקה; אלא או ביד או בכלי, ותולש כלאחר יד הוא, ופטור)

והמעמר:

אמר רבא: האי מאן דכניף מילחא ממלחתא (שצבר מלח מ'משרפות מים', דמתרגמינן 'חריצי ימא' (יהושע יא, ח) שממשיך לתוכו מים מן הים, והחמה שורפתו, והן נעשין מלח; ואותו חריץ קרי 'מילחתא') - חייב משום מעמר (שאף הוא כמאסף בשבילין הוא).
אביי אמר: אין עימור אלא בגידולי קרקע!

והדש:

תנא [דומה לתוספתא שבת פ"ט מ"ז (ליברמן), ושם: הדש והכותש והנופט מלאכה אחת]: 'הדש, והמנפץ (פשתן בגבעולין), והמנפט (צמר גפן בקשת, כדרך האומנין; וצמר גפן - גידולי קרקע הוא, להכי קרי ניוט דיליה תולדה דדש: שמפרק גרעינין ממנו, ולא קרי ליה תולדת מנפץ-דצמר) - כולן מלאכה אחת הן.'

הזורה הבורר והטוחן והמרקד:

היינו 'זורה' היינו 'בורר' היינו 'מרקד'?! ('היינו' - כמו 'הי ניהו', כלומר: דמפליג להו תנא דמתניתין לתלת? והלא כולן מלאכה אחת הן: דמפריש אוכל מן הפסולת?!)
אביי ורבא, דאמרי תרויהו: כל מילתא דהויא במשכן,

(שבת עד, א)

אף על גב דאיכא (אחריתי בהדה) דדמיא לה - חשיב לה (חשבינהו לתרווייהו כאבות, ואף על גב דחדא ניהו).

וליסחב נמי כותש [שהרי בתוספתא שבת פ"ט מ"ז (ליברמן)]: 'הדש והכותש והנופט מלאכה אחת' (חטין במכתשת להסיר קליפתו, דהויא במקדש בסממנין? אלא - לאו משום דדמיא לדש לא חשיב לה, דהא נמי מיפרקה מלבוש היא)?

אמר אביי: שכן עני אוכל פתו בלא כתישה (לכך, אף על גב דהויא במקדש, ואב מלאכה היא - כיון דתנא ליה 'דש' - לא תנא לה; וזורה ובורר ומרקד - סידורא דפת ניהו, וכיון דהוה במקדש, והכא אתחיל בסידורא דפת - תנינהו, כדאמרינן גבי אופה, דהוה ליה למתני מבשל, ולא אופה: דלא הוה במקדש? אלא משום סדורא דפת נקט ואתא, הואיל ואופה בפת כמבשל בסממנין; אבל כתישה - עשירים הוא דלתת וכתשי לעשות סלת נקיה, אבל עניים לא טרחי, הלכך לא תנא לה, ומיהו דאי אב מלאכה היא, ובכלל דש היא).

רבא אמר: הא מני? - רבי היא, דאמר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (דיליף לקמן בפרק 'הזורק' [שבת צב, ב]): 'דברים', 'הדברים', 'אלה הדברים' למניינא), ואי חשיב כותש הויא ליה ארבעים!

וליופק חדא מהנך (או זורה או בורר או מרקד דהוה חדא, ליופק מינייהו חדא) ולעיל (וליתני) כותש (דהכי עדיף: למיתני תרתי מהא ותרתי מהא, מלמיתני ולמיכפל תלתא זימני בחדא, ואיכא חדא דלא כפיל ביה מדי)?
אלא מחוורתא כדאביי.

תנו רבנן: 'היו לפניו מיני אוכלין (ולא גרסינן 'שני מיני אוכלין') - כורד ואוכל, כורד ומניח, ולא יכורד (לקמיה פריך: מאי קאמר? ברישא תנא 'בורר' והדר תנא 'לא יכורד'), ואם כירד - חייב חטאת';
מאי קאמר?

אמר עולא: הכי קאמר: 'כורד ואוכל - לבו ביום, וכורד ומניח - לבו ביום, ולמחר (לצורך מחר) לא יכורד, ואם כירד חייב חטאת'!
מתקיף לה רב חסדא: וכי מותר לאפות לבו ביום? וכי מותר לבשל לבו ביום (והכי נמי אב מלאכה היא, כיון דאמרת זלמחר חייב חטאת)?
אלא אמר רב חסדא: 'כורד ואוכל' - פחות מכשיעור (פחות מכגורגרת);
כורד ומניח - פחות מכשיעור; וכשיעור לא יכורד ואם כירד חייב חטאת'!

מתקיף לה רב יוסף: וכי מותר לאפות פחות מכשיעור (נהי דחייב חטאת לייבא, איסורא מיהא איכא, דקיימא לן חצי שיעור אסור מן התורה [בפרק בתרא דיומא (עד, א)], והיכי קתני 'בורר לכתחלה')?

אלא אמר רב יוסף: 'כורד ואוכל - ביד, כורד ומניח - ביד;
בקנון (כלי עץ שעושין כעין צינור רחב מלאחריו וקצר [בעברית שלנו: וצר] מלפניו, ובעלי מטבע עושים אותו, והבורר בו קטנית - נותן קטנית במקום הרחב ומנענעו, והקטנית, מפני שהוא סגלגל - מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר, והפסולת נשאר בכלי) ובתמחוי לא יכורד ואם כירד פטור
אבל אסור (מותר לכתחלה לא הוי - דדמי לבוררה, וחייב חטאת לא הוי - דכלאחר יד הוא, דעיקר

ברירה בנפה וכברה; אבל ביד לא דמי לבורר כלל); ובנפה ובכברה לא 'כדור ואם כ'רר ח'י'ב חטאת'!

מתקיף לה רב המנונא: מידי 'קנון ותמחוי' קתני? (הוא הדין נמי דפריך 'מידי נפה וכברה' קתני', אלא חדא מינייהו נקט);

אלא אמר רב המנונא: 'כדור ואוכל' - אוכל מתוך הפסולת; כדור ומניח - אוכל מתוך הפסולת (לא דרך ברירה היא); פסולת מתוך אוכל לא 'כדור ואם כ'רר ח'י'ב חטאת'!

מתקיף לה אביי: מידי 'אוכל מתוך פסולת' קתני? אלא אמר אביי: 'כדור ואוכל' - לאלתר, וכדור ומניח - (לאכול) לאלתר (שאין זה דרך בוררין), ולבו ביום לא 'כדור ואם כ'רר נעשה כבורר לאוצר (להצניע) וח'י'ב חטאת'!

אמרוה רבנן קמיה דרבא, אמר להו: שפיר אמר נחמני (אביי)! היו לפנינו שני מיני אוכלין וכירר ואכל, וכירר והניח: רב אשי מתני פטור, רבי ירמיה מדיפתי מתני חייב:

רב אשי מתני פטור? - והא תני (לעיל) 'ח'י'ב' (ואי בבורר ומניח לאלתר - מותר לכתחלה הויה, ופטור אבל אסור ליכא)?

לא קשיא: הא בקנון ותמחוי הא בנפה וכברה.

כי אתא רב דימי - אמר: שבתא דרב ביבי הואי (הגיע יומו להיות עומד ומשמש על התלמידים), ואיקלעו רבי אמי ורבי אסי; שדא קמיהו כלכלה דפירי (ולא רצה לברור האוכל מתוך העלין ולתת לפני כל אחד ואחד, אלא שטחן והם נוטלים ואוכלים, ובשטח זה נפרש האוכל מאליו) ולא ידענא אי משום דסבר אוכל מתוך פסולת אסור, אי משום עין יפה הוא דמכויין.

חזקיה אמר: הבורר תורמוסים מתוך פסולת שלהן (לאחר ששלקן הוא בורר אוכל מתוך הקליפה) - חייב.

לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור? שאני תורמוסים,

(שבת עד, ב)

דשלקי ליה שבועא זימני (למתקן), ואי לא שקלי ליה (לאוכל מתוך הפסולת, מתוך שהוא רך ונימוק על ידי שנשלק הרבה) - מסרח (והלכך אוכל נמי, כל זמן שמעורב בו - הוי כפסולת), וכפסולת מתוך אוכל דמי (ומיהו אוכל הוא, ומחמירין עליה למיהוי ההוא דשקיל כפסולת מתוך אוכל). (ולי נראה הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן - מששלקן פעם אחת - ממרקין ומערין אותן המים, ובורר המתולעות שלהן, כמו שעושין לפולין, וכן בכל פעם ופעם, חזר 'בורר האוכל ומניח הפסולת', ואי לא שקלי ליה מסרח' גרסינן, הלכך: מששלקום פעמים ושלש - חשיב ליה פסולת, הואיל ואי שביק להו הכי דלא הדר שליך להו - מסרחי, וכשהוא נוטל מתוך שאר מינין גרועין המעורבין בהן - כפסולת מתוך אוכל דמי: דהנהו שאר מינין לא מסרחי, דגמר להו ביסוליהו פעם ראשונה ושניה; ורבינו הלוי גריס: ואי שקילי ליה מסרח: - כשנוטלו נימוח בין אצבעותיו ונמאס! הלכך ההוא דשקיל הוי כפסולת, והנשאר הוי אוכל עד שחוזר ונוטלו.)

והטוחן:

אמר רב פפא: האי מאן דפריס סילקא ('דפריס' במ"ס גרסינן, ולא בסמ"ך, כדפירש ב'העור והרוטב' (חולין קכ, א): 'מאי קיפה - פירמא' - מינציי"ר בלעז =חתכו הדק) - חייב משום טוחן.

אמר רב מנשה: האי מאן דסלית סילתי (עצים דקים להבעיר אש) - חייב משום טוחן.

אמר רב אשי: אי קפיד אמשחתא (לחותכן במדה) - חייב משום מחתך (מחתך העור מקצצו במדה).

והלש והאופה:

אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין, דהוה במשכן, ונקט אופה (דלא שייך במלאכת המשכן כלל)?

תנא דידן - סידורא דפת (שהתחיל בו) נקט (ואופה במקום בשול דסממנין הוא, דהוא בישול דפת).

אמר רב אחא בר רב עזירא: האי מאן דשדא סיכתא לאתונא (שהשליך יתד לח לתנור חם לבישו, שיתקשה) - חייב משום מבשל. פשיטא!?

מהו דתימא לשרורי (לחזק) מנא קא מיכויין (ואין כאן בישול) - קא משמע
לן דמירפא רפי (על ידי חוס האור, והמים שבתוכו יוצאין) והדר (ולאחר שיצאו מימיו -
קמיט (מתקשה, וכי רפי ברישא - הוי בישולו) .

אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דארתח כופרא (שהתיך זפת) - חייב
משום מבשל.

פשיטא!?

מהו דתימא כיון דהדר ואיקושא (חוזר ומתקשה) אימא לא - קא משמע
לן.

אמר רבא: האי מאן דעבד חביתא (של חרס) - חייב משום שבע חטאות
(טוחן הרגבים [1] ושוחקן הדק - הוי טוחן, ובורר הצורות הגסות מתוכן - הרי שתיים, ומרקידן בנפה [3],
ומגבל הטיט [4] - דהיינו לש, וממרח הטיט כשעושה הגולם שיהא חלק - הרי ממחק [5], ומבעיר את האור
בכבשן [6], ומצרפו בתוכו [7] - הרי מבשל; חיובא דחופר ליכא, דאינו צריך אלא לעפרה); תנורא -
חייב משום שמונה חטאות (דלאחר שצרפו בכבשן - הוא טח עליו טפילה שיהא עב וחומר
מתקיים, והוא גמר מלאכתו, ואמרינן לקמן (שבת עה,ב): כל מידי דהוי גמר מלאכה - חייב משום מכה בפטיש;
אבל גבי חבית ליכא משום מכה בפטיש, דמאליה נגמרה מלאכתו בתנור) .

אמר אביי: האי מאן דעבד חלתא (כוורת של קנים) - חייב אחת עשרה
חטאות (זומר הקנים והוא צריך להם - חייב משום קוצר ומשום נוטע [2], אספס יחד - הרי זה מעמר [3],
בירר יפות - הרי זה בורר [4], החליקן - הרי זה ממחק [5], עשאן דקות שתיים או שלש - הרי זה טוחן
[6], חתכן במדה - הרי זה מחתך [7], הסיך השתי - הרי זה מיסך [8], ארג אחת למעלה ואחת למטה כדי
להעמידו - הרי עושה שתי בתי נירין [9], ארג - הרי זה אורג [10], חתך לאחר אריגתה כדי להשוותם - הרי
זה מכה בפטיש [11], כדאמרינן לקמן (שבת עה,ב): 'האי מאן דשקיל אקופי מגלימי - חייב משום מכה בפטיש' -
הרי אחת עשרה), ואי חייטיה לפומיה (לעשות לה שפה) - חייב שלש עשרה
חטאות (הוסיף כאן תופר וקושר, שצריך לקשור לאחר התפירה) . (ומשום בונה ליכא לחיוביה, לא
בחבית ולא בתנור ולא בכוורת, דאין בנין בכלים;
מפשיט ליכא למימר בקנים, דאין הפשטה אלא בעור,
ויש מפרשים שקודח נקבים בעץ שתוחבין בו ראשי הקנים של שתי, ומחייב ליה משום טוחן;
ולא נהירא לי: דההיא טחינה - מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, וטוב לי לפרש שעושה אותן דקות, והוי
כמאן דסלית סילתי.)

הגוזז את הצמר והמלכנו:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הטווה צמר שעל גבי בהמה
בשבת - חייב שלש חטאות: אחת משום גוזז ואחת משום מנפץ ואחת
משום טווה.

רב כהנא אמר: אין דרך גזיזה בכך ואין דרך מנפץ בכך ואין דרך
טווי בכך.

ולא? והתניא משמיה דרבי נחמיה: 'שטוף בעזים וטוו בעזים'
אלמא טוויה על גבי בהמה שמה טוויה!?! (קרא קדריש: טוו את העזים (שמות לה,כו) -
בגופן של עזים משמע);

חכמה יתירה (כדכתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים (שמות לה,כו)) שאני
(אבל להדיא - אין דרכו בכך, והוי כלאחר יד) .

תנו רבנן (תופסתא שבת פ"ט מ"כ): 'התולש את הכנף (נוצה גדולה מן כנף העוף),
והקוטטו (לאחר שתלשו - חותך ראשו שהוא דק, וראוי להניחו בכר וכסת), והמורטו (לצד
זנבו, שהוא קשה - מורט שערו מכאן ומכאן, ומשליך הקנה, ונותן השיער בכר וכסת) - חייב שלש
חטאות' .

אמר רבי שמעון בן לקיש: תולש חייב משום גוזז, קוטס חייב
משום מחתך (דקפיד לחתוך עד מקום שהוא ראוי, וגם מן הקנה אורג כובעים, ועושה כובעים מכנפי
עוף בלא שיער), ממרט חייב משום ממחק (דתנן גבי עור 'הממחקו') .

הקושר והמתיר:

קשירה במשכן היכא הוא?

אמר רבא: שכן קושרין ביתדות אהלים (נועצים יתידות בקרקע, כדכתיב 'יתדות
המשכן' [שמות לה,יח, ועוד], וקושרין היריעות בהן במיתריהם) .

אמר ליה אביי: ההוא - קושר על מנת להתיר הוא (וכי האי גוונא פטרינן ליה
לקמן, דתנן (שבת פ"ט מ"ב): 'כל קשר שאינו של קיימא - אין חייבין עליו')!?

אלא אמר אביי: שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא קושרים
אותה .

אמר ליה רבא: תרצת קושר, מתיר מאי איכא למימר? וכי תימא 'דאי מתרמי ליה תרי חוטי, קיטרי בהדי הדדי (בשני חוטין זה אצל זה) - שרי חד (לאחר אריגתן מתיר האחד, מפני שבולטין ונראין) וקטר חד (כלומר: מניח כמו שהוא)', השתא: לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עושין? (שכשמתירו - נראה הנקב ביריעה: שחוטיה היו כפולין ששה, והיו גסין, ומתחלה היו זריזין בכך, וכי מתרמו לה תרי קיטרי - קושרין האחד ונותקין החוט השני מלמטה ולמעלה, ומספקן בחוט ארוך, וקושרין למעלה ולמטה, ואין שם שנים קשרים סמוכין.)

אלא אמר רבא, ואיתימא רבי עילאי: שכן צדי חלזון קושרין ומתירין (שכל רשתות עשויות קשרים קשרים, והן קשרי קיימא, ופעמים שצריך ליטול חוטין מרשת זו ולהוסיף על זו - מתיר מכאן וקושר מכאן) - (צדי חלזון - לצבוע התכלת בדמו, והוא כמין דג קטן, ועולה אחת לשבעים שנה.)

והתופר שתי תפירות:
והא לא קיימא (הכי, וכיון דלא קיימא - לאו מלאכה היא)?
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא שקשרן (שקשר שני ראשי החוט).

הקורע על מנת לתפור:
קריעה במשכן מי הוה?
רבה ורבי זירא, דאמרי תרווייהו:

(שבת עה, א)
שכן יריעה שנפל בה דרנא (תולעת) - קורעין בה ותופרין אותה (ומנקב בו נקב קטן ועגול, וצריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין).

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: המותח חוט של תפירה בשבת (בגד התפור ועומד, והניח החוט ארוך, ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת, וחוטי התפירות נמשכין, ומותח את ראשי החוט להדק ולחבר - זו היא תפירתו) חייב חטאת, והלומד דבר אחד מן המגוש (מין הממשיכו לעבודה זרה) - חייב מיתה (אפילו דבר תורה אסור ללמוד ממנו), והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו חושב - אסור לספר הימנו.
(הני תלת שמעתתא שמעינהו רב זוטרא מרב כי הדדי, גרסינהו.)

מגושטא: רב ושמואל (אמגושא דאמרינן בכל דוכתא, רב ושמואל פליגי ביה): חד אמר חרשי (מכשף) וחד אמר גדופי (מין האדוק בעבודה זרה, ומגדף תמיד את השם, ומסית אנשים לעבודה זרה).

תסתיים דרב דאמר גדופי, דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: הלומד דבר אחד מן המגוש - חייב מיתה; דאי סלקא דעתא חרשי (וטעמא משום דכתיב [דברים יח, י] לא ימצא בך וגו' וקא חשיב מכשף), הכתיב (לעיל מיניה [דברים יח, טז]) [כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך] לא תלמד לעשות [כתועבת הגוים ההם] [כדי שתעשה], אבל אתה למד להבין ולהורות (שתוכל לעמוד בהן, ואם יעשה נביא שקר לפניך, שתבין שהוא מכשף) '!?
תסתיים (דגדופי הוא - הלכך כל דבריו דברי עבודה זרה, והסתלק מעליו שלא ישיאך).

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב - עליו הכתוב אומר (ישעיהו ה, יב) [והיה כנור ונבל תף וחליל ויין משתיהם] ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: מניין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות? - שנאמר (דברים יז, ט) [ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים] [אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה]; אי זו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים (שחכמה הניכרת היא, שמראה להם סימן לדבריו בהילוך החמה והמזלות שמעידין כדבריו, שאומר שנה זו גשומה והיא כן, שנה זו שחונה והיא כן, שכל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומולדותיה - במזל תלוי הכל: לפי השעה המתחלת לשמש בכניסת החמה למזל)? - הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות.

הצד צבי [השוחטו, והמפשיטו, המולחו, והמעבד את עורו, והממחקו והמחטכו]:
תנו רבנן: 'הצד חלזון והפוצעו' (דוחקו בידיו שיצא דמו) - אינו חייב אלא אחת (משום צידה, אבל אפציעה - ליכא חיוב); רבי יהודה אומר: חייב

שתיים; שהיה רבי יהודה אומר: פציעה - בכלל דישה (שמפרק דמו הימנו, כמפרק תבואה מקשין שלה).

אמרו לו: אין פציעה בכלל דישה!

אמר רבא: מאי טעמא דרבנן? - קסברי אין דישה אלא לגדולי קרקע.

ולייחייב נמי משום נטילת נשמה?

אמר רבי יוחנן: שפצעו מת.

רבא אמר: אפילו תימא שפצעו חי - מתעסק הוא אצל נטילת נשמה (כלומר: לגבי נטילת נשמה הוי מתעסק בדבר אחר, ולא הויא מלאכת מחשבת, שאינו מתכוין שימות).

והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו 'מודה רבי שמעון בפסיק רישא ולא ימות'?

שאני הכא: דכמה דאית ביה נשמה טפי - ניחא ליה (שדם החי טוב מדם המת; וכיון דכל עצמו מתכוין וטורח לשומרו שלא ימות בידו, אפילו מת אין כאן אלא מתעסק, וכי מודה רבי שמעון במידי דלא איכפת ליה אי מיתרמי, ומיהו איכווני לא מיכוין), כי היכי דליציל ציבעיה (שתהא מראית צבעו צלולה).

והשוחטו:

שוחט, משום מאי חייב (שחיטה במלאכת המשכן היכא, ומאי עבידתה? אי מעורות אילים מאדמים - למה לי בהו שחיטה, בחניקה נמי סגי)?

שוחט, משום מאי חייב? רב אמר: משום צובע (שצובע את הבשר של בית השחיטה; ולקמן מפרש אמאי מיכוין לצובעו; וצביעה הואי במשכן אב מלאכה), ושמואל אמר: משום נטילת נשמה (דנטילת נשמה הואי במשכן באילים מאדמים ותחש וחלזון).

(שבת עה, ב)

משום צובע - אין, משום נטילת נשמה לא?

אימא: 'אף משום צובע' (ונפקא מינה לחיוביה תרתי).

אמר רב: מילתא דאמרי (דבר תימה אמרתי להזכיר צביעה בשחיטה) - אימא בה

מילתא (צריך אני לומר בו דבר טעם) דלא ליתו דרי בתראי וליחכו עלי:

צובע במאי ניחא ליה (להאי שוחט בצביעת הבשר)? (- היינו חוכא ואני אומר בו טעם):

ניחא דליתוס בית השחיטה דמא (שיהא צבוע בדם), כי היכי דליחזוה אינשי (שנשחטה היום) וליתו ליזבנו מיניה.

והמולחו והמעבדו:

היינו מולח והיינו מעבד (אטו מליחה - לאו צורך עיבוד הוא)?!

רבי יוחנן וריש לקיש, דאמרי תרוייהו: אפיק חד מינייהו ועייל שירטוט (לפי שדרך הרצענין כשהוא בא לחתכו - משרטטו תחלה כפי מה שהוא רוצה להאריך ולהרחיב ולקצר החיתוך, ואחר כך מעביר הסכין דרך השירטוט, וכן בעורות המשכן כשחתכום).

אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דמלח בישרא - חייב משום מעבד! רבא אמר: אין עיבוד באוכלין.

אמר רב אשי: ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא (שמולחה הרבה [שמכין אותה ליציאה לדרך]), אבל לביתא - לא משוי איניש מיכליה עץ.

והממחקו והמחתכו:

אמר רבי אחא בר חנינא: השף בין העמודים בשבת (כגון עמודי אכסדראות שעשויים חלונות חלונות, ונסמכין בחלונות בין עמוד לעמוד, והשף שם בקרקעית הבנין שנשענין עליו כדי שיהא חלק) - חייב משום ממחק.

אמר רבי חייא בר אבא: שלשה דברים סח לי רב אשי משמיה דרבי יהושע בן לוי:

1. המגרר ראשי כלונסות (שיהיו ראשיהן שוין וחדין) בשבת - חייב משום מחתך;

2. הממרח רטיה (מחליק תחבושת על המכה) בשבת - חייב משום ממחק;

3. והמסתת את האבן בשבת (לאחר שנעקרה מן ההר ונחצבה, מחליקה) - חייב משום מכה בפטיש (שהוא גמר מלאכה).

אמר רבי שמעון בן קיסמא אמר רבי שמעון בן לקיש: הצר צורה בכלי (בכלי שעומד לכך, לנאותו), והמנפה בכלי זכוכית (כשהותך נעשה על ידי נפוח) - חייב משום מכה בפטיש.

אמר רב יהודה: האי מאן דשקיל אקופי מגלימי (ראשי חוטין התלויין ביריעה במקום קשורין, כשניתק בה חוט וקשרוהו; וכן קשין וקסמים דקין שנארגו בה בלא מתכוין, ונוטלין אותם ממנה לאחר אריגה) - (גמר מלאכה הוא, ו) חייב משום מכה בפטיש; והני מילי - דקפיד עלייהו.

והכותב שתי אותיות:

תנו רבנן: 'כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים - פטור (שבקדשי המשכן - שתיים היו כותבים, אחת בזו ואחת בזו, כדי לזווגן כשסותרים אותן); מחק אות גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים - חייב (שאין מלאכת מחיקה חשובה אלא על מנת לכתוב, והרי יש מקום לשתי אותיות); אמר רבי מנחם ברבי יוסי: וזה חומר במוחק מבכותב (הא קא משמע לן: מאן תנא קמא? - רבי מנחם ברבי יוסי).

הבונה והסותר המכבה והמבעיר והמכה בפטיש:

רבה ורבי זירא, דאמרי תרוייהו: כל מידי דאית ביה גמר מלאכה - חייב משום מכה בפטיש.

אלו אבות מלאכות:

'אלו' לאפוקי מדרבי אליעזר, דמחייב על תולדה במקום אב (דהא אמרן דלא נמנו כאן אלא להודיענו מנין חטאות של העלם אחד, ותנא 'זלי אלו' למעוטי שאם עשה תולדותיהם עמהן דאינו מביא עליהן חטאת, ודלא כרבי אליעזר, דמחייב אתולדה עם האב [בכריתות]).

חסר אחת:

לאפוקי מדרבי יהודה דתניא: רבי יהודה מוסיף את השובט (משוה השתי בכרכר שקורין ריו"ל [העץ שמסייע להעברת הערב בשתי]) והמדקדק (כשמותח חוט הערב - מכה בכרכר עליו במקומות מקומות ליישבו: שלא יהא מתוח יותר מדאי, שהמתיחה מעכבתו מהתחבר יפה עם הארג).

אמרו לו: שובט הרי הוא בכלל מיסך (דהיינו מיסך ממש: שמסדר חוטי השתי), מדקדק הרי הוא בכלל אורג (דהיינו אורג ממש, ולא דמי לזורה ובורר ומרקד: דזה בקשין, וזה בצרורות, וזה בקמח)!

משנה:

ועוד כלל אחר אמרו: כל הכשר להצניע (שהוא מין העשוי לצורך האדם) ומצניעין כמוהו (כמות זה, כלומר: שיש בו שיעור הראוי להצניעו), והוציאו בשבת - חייב חטאת עליו, וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת - אינו חייב אלא המצניעו (אם נעשה חייב לאדם אחד, והצניעו - חייב על הוצאתו אם חזר והוציאו, אבל אדם אחר אינו חייב עליו, דלגביה לאו מלאכה הוא).

גמרא:

'כל הכשר להצניע' - לאפוקי מאי?

רב פפא אמר: לאפוקי דם נדה; מר עוקבא אמר: לאפוקי עצי אשרה. מאן דאמר דם נדה (אינו כשר להצניע), כל שכן עצי אשרה (דאיסורי הנאה נינהו, ומאיסי, וצריך לאבדן); מאן דאמר עצי אשרה, אבל דם נדה - מצנע ליה לשונרא; ואידך, כיון דחלשא (המאכיל דם האדם לחתול נעשה חלש אותו אדם) - לא מצנע ליה.

אמר רבי יוסי בר חנינא: האי (הא דתנא 'כל הכשר להצניע' ויש בו שיעור שרוב בני אדם עשויין להצניע כשיעור הזה - חייב כל אדם על הוצאתו, ואפילו אדם עשיר שאין שיעור זה חשוב לו) דלא כרבי שמעון, דאי כרבי שמעון - האמר (לקמן ב'המוציא') 'לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן'.

וכל שאינו כשר להצניע:

(שבת עו, א)

אמר רבי אלעזר: הא (דקתני מתניתין, דאינו כשר להצניע והצניעו אחר - הוא מתחייב על הוצאתו, וכל אדם פטורין) דלא כרבי שמעון בן אלעזר, דתניא: 'כלל אמר

רבי שמעון בן אלעזר: כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין
כמוהו והוכשר לזה והצניעו, ובא אחר והוציאו - נתחייב זה
במחשבה של זה.

משנה:

המוציא תבן כמלא פי פרה, עצה (מפרש בגמרא) כמלא פי גמל (נפיש שיעורא
מפי פרה, אבל כמלא פי פרה לא מיחייב, דהא לא חזו לפרה), עמיר (קשין של שבלין) כמלא פי
טלה, עשבים כמלא פי גדי (פי טלה נפיש מפי גדי; הלכך עמיר דלא חזי לגדי - לא מיחייב
כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה, אבל עשבים - הואיל וחזו בין לטלה בין לגדי - מיחייב אפילו כמלא פי
גדי);

עלי שום ועלי בצלים: לחים (הראויין לאדם) - כגרוגרת (דזה שיעור לכל מאכל
אדם לשבת, אבל כמלא פי גדי לא, דלחים לא חזו לגדי), יבשים - כמלא פי גדי;
ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן.

גמרא:

מאי 'עצה'?

אמר רב יהודה: תבן של מיני קטנית.

כי אתא רב דימי, אמר: המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל (והוציאו
להאכילו לגמל, שפי גמל גדול מפי פרה): רבי יוחנן אמר חייב, רבי שמעון בן
לקיש אמר פטור; באורתא אמר רב יוחנן הכי, לצפרא הדר ביה.
אמר רב יוסף: שפיר עבד דהדר, דהא לא חזי לגמל.
אמר ליה אביי: אדרבה! כדמעיקרא מסתברא, דהא חזי לפרה (הלכך
שיעור חשוב הוא, ולכל מי שיוציאו - לא פקע שיעוריה בהכי)!
אלא כי אתא רבין, אמר: המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל - דכולי
עלמא לא פליגי דחייב (דהאיכא שיעורא דחזי לפרה, הלכך כשר להצניע הוא, ומצניעין
כמוהו); כי פליגי במוציא עצה כמלא פי פרה לפרה (עצה לא חזיא לפרה אלא
על ידי הדחק, אלא לגמל הוא דחזי, וזה הוציאו לפרה), ואיפכא איתמר: רבי יוחנן
אמר פטור, ריש לקיש אמר חייב: רבי יוחנן אמר פטור: אכילה על
ידי הדחק לא שמה אכילה (דהא לגמל דחזי ליה ליכא שיעורא, ואי משום דלצורך פרה
הוציאו, ולגבה איכא שיעור - אכילה על ידי הדחק לאו אכילה היא, הלכך לא משערינן ליה בפרה); ריש
לקיש אמר חייב: אכילה על ידי הדחק שמה אכילה.

עמיר כמלא פי טלה:

והתניא 'כגרוגרת'?

אידי ואידי חד שיעורא הוא.

עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת ויבשים כמלא פי הגדי ואין
מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן:
אמר רבי יוסי בר חנינא: אין מצטרפין לחמור שבהן, אבל
מצטרפין לקל שבהן (מי ששיעורו גדול הוא קל, ואינו מצטרף להשלים שיעורו של חמור, דהא לא
חשיב כי ההוא, אבל החשוב משלים את הקל לכשיעורו: תבן מצטרף עם עצה להשלים פי גמל, ועצה אין
מצטרף עם התבן להשלים מלא פי פרה).

וכל דלא שוו בשיעוריהו מי מצטרפין (אפילו להשלים חמור את הקל)?
והתנן [דומה לכלים פ"ב מ"ב*]: 'הבגד - שלשה על שלשה' (לטומאת מדרס הזב ליעשות
אב הטומאה), 'והשק ארבעה על ארבעה', 'והעור חמשה על חמשה', 'מפץ ששה
על ששה', 'ותני עלה' [משנה מעילה פ"ד מ"ד*]: 'הבגד והשק, השק והעור,
העור והמפץ - מצטרפין זה עם זה' (שהבגד משלים שיעור השק, שק עשוי מנוצה של
עזים); 'ואמר רבי שמעון: מה טעם' (מצטרפין)? - 'מפני שראויין ליטמא
מושב' (אם צירף משנים יחד לטלאי מרדעת של חמור כשיעורו לענין מושב הזב, אם קצע משנים מהן ותקן
טפח על טפח לישב עליו - מיטמא ליה אב הטומאה במושב הזב, דתניא [משנה כלים פ"ב מ"ד*]: 'המקצע מכולן
טפח על טפח - טמא מושב', ואמרין טעמא בפרק קמא דסוכה: הואיל וראוי לטלות על גבי חמור, שאינו
מקפיד אם הוא משני מינין); 'טעמא דראויין ליטמא מושב אבל אין ראוי
ליטמא מושב - לא!

[כלים פ"ב מ"ב*: הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס ומשום שלש על שלש לטמא מת; השק
ארבעה על ארבעה, העור חמשה על חמשה, מפץ ששה על ששה; שוין למדרס ולטמא מת; רבי מאיר
אומר: השק - שיריו ארבעה ותחלתו משיגמר.]

אמר רבא:

(שבת עו, ב)

הכי נמי חזיא (ביחד) – לדוגמא (מי שיש לו למכור צובר מכולן, ונותן לפני חלונו להראות שיש לו למכור מכולן, וניחא ליה שיהו מחוברין יחד: דאידי דזוטרי - כל חד וחד הרוח מפזרתו) .

משנה :

המוציא אוכלים (למאכל אדם) כגרוגרת – חייב, ומצטרפין (כל אוכלי אדם) זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפתן (שאינן אוכל, ואין משלימין השיעור) וגרעיניהן ועוקציהן (זנב הפרי, שהוא עץ בעלמא) וסובין (קליפת חטין הנושרת מחמת כתישה) ומורסנן (הנשאר בנפה) .

רבי יהודה אומר: (כל הקליפין אין מצטרפין, כדאמרן) חוץ מקליפי עדשין (שמצרפות אותן) שמתבשלות עמהן (לאפוקי קליפה חיצונה שהן גדלות בתוכה, הנושרות בגורן) .

גמרא :

וסובין ומורסנן לא מצטרפין? והתנן [חלה פ"ב מ"ו]: 'חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה, הן וסובין ומורסנן'?
אמר אביי: שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה (מעורבת בסובנה ובמורסנה; הלכך 'לחם הארץ' [במדבר טו, יט] קרינן ביה; ומיהו, לענין שבת - מידי דחשיב בעינן, וסתמייהו דהני לאו אוכל נינהו) .

רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן:
עדשים אין, פולין לא? והתניא: 'רבי יהודה אומר: חוץ מקליפי פולין ועדשים'!?

לא קשיא: הא בחדתי (פולין חדתי - קליפתן מצטרפין) הא בעתיקי.
עתיקי מאי טעמא לא?

אמר רבי אבהו: מפני שנראין כזבובין בקערה (לפי שהן שחורות) .

הדרן עלך כלל גדול